

Západočeská univerzita v Plzni

Ústav umění a designu

Diplomová práce

Autorská kniha

„JIZVY“

BcA. Martina Trhlíková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Ústav umění a designu

Oddělení výtvarného umění

Studijní program Design

Studijní obor Ilustrace a grafický design - specializace Ilustrace

Diplomová práce

Autorská kniha

„JIZVY“

BcA. Martina Trhlíková

Vedoucí práce: Doc. akad. mal. Mikoláš Axmann
Oddělení výtvarného umění
Ústav umění a designu Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce Doc. ak. mal.

Mikoláši Axmannovi za přínosné konzultace. Dále bych chtěla poděkovat

MgA. Mgr. Janu Kocmanovi za technické rady týkající se hlubotisku

a MgA. Mgr. Bedřichu Kocmanovi za pomoc při sítotisku.

Obsah

1. Téma a důvod volby	1
1.1. Autorská kniha	2
1.2. Přesně definované téma	2
2. Mé dosavadní dílo v kontextu specializace	3
2.1. Nebezpečná příroda	4
2.2. Plíží se večery, plíží se teskna	4
2.3. Stíny duše	5
2.4. Inspirační zdroje	6
3. Cíle práce	10
4. Proces přípravy	11
4.1. Hledání vhodného textu	11
4.2. Utříbení myšlenek	11
4.3. Esej Urychlený svět	12
4.4. Vlastní texty	15
4.5. Výběr z dalších textů	17
4.6. Pojmenování knihy	18
4.7. První skici	19
4.8. Volba barev	20
4.9. První tiskové zkoušky	20
4.10. Druhé tiskové zkoušky	21
4.11. Volba papíru	22
5. Proces tvorby	23
5.1. Příprava matric	23
5.2. Výtvarné řešení	24
5.3. Stavební prvky	24
5.4. Tvorba matric	25
5.5. Průběh tisku	26
5.6. Tvorba makety	26
5.7. Užití typografie	27
5.8. Tisk poslední grafiky a předsádky	28
5.9. Maketa pro pasování na sítotisk	29
5.10. Tisk textů	29
5.11. Potisk plátna	29

5.12. Vazba a knihařské zpracování.....	31
5.13. Etuj.....	32
5.14. Grafické listy.....	33
6. Technologická specifika.....	34
6.1. Tisk z hloubky.....	34
6.1.1. Suchá jehla.....	35
6.1.2. Zvláštní tiskové metody z hloubky.....	35
6.1.3. Soutisk.....	35
6.2. Sítotisk.....	36
6.2.1. Serigrafie.....	37
6.2.2. Fotoserigrafie.....	37
7. Popis díla.....	38
8. Přínos pro daný obor.....	43
9. Slabé stránky.....	46
10. Silné stránky.....	47
11. Seznam použitých zdrojů.....	49
a) knižní a periodická literatura.....	49
b) internetové zdroje.....	49
12. Anglické resumé.....	50
13. Seznam obrazových příloh.....	51

1. Téma a důvod volby

Jako svou diplomovou práci jsem si zvolila téma Autorská kniha. Kniha jako taková je prostředek, který je nejúčinnější, nejtrvalejší a nejstarší ke sdělování myšlenek. Vždyť kniha je prostý předmět, je pečetí v přeneseném slova smyslu. Kolik myšlenek se do něj otisklo, jaký je to pramen a uchovatel vědění současně, protože kniha zároveň vzniká jako dílo technické a umělecké a je kulturní památkou určité epochy.¹

Od doby svého vzniku – prvních podob – hliněných destiček či svitků, se měnila jak funkčností, tak materiály. Prošla mnoha úpravami, kniha sama o sobě může vypovídat vlastní historii. Iluminované rukopisy, velké kodexové knihy se zdobenou vazbou nepadnou v zapomnění, styl výzdoby knihy vždy podléhal své době. Vynález knihtisku byl velkým mezníkem. Zakládaly se tiskárny, produkce knih v následujících století rostla a touha po levné a běžně dostupné knize se za tři a půl století stala s příchodem strojové výroby osudnou. Na počátku 19. století docházelo k obnově knižní kultury, která se vymaňovala z období průmyslové revoluce. Každé pro má své proti, kniha byla lehce dostupná, ale ubývalo na kvalitě. Nejen ve světě, ale i u nás byli tací, kdo hlásali za obnovu Krásné knihy. Vedle běžné produkce vznikaly knihy, do kterých autoři vkládali své originální nápady nejen z oblasti typografie a ilustrace, ale celé své srdce. Tito lidé, tzv. bibliofilové, byli ti, kteří tvořili Krásné knihy². Nyní nám svět nabízí formu elektronické knihy, kdy kniha získala novou rozšířenou verzi – uchovat informace v hranici času a prostoru, ale to bych zacházela do úplně jiné kapitoly.

¹ PAVLÁT, Leo. *Tajemství knihy*. Praha: Albatros, 1988, s. 134.

² Wikipedie: otevřená encyklopedie[online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bibliofilie>

1.1. Autorská kniha

Vedle krásných bibliofilských kousků stojí knihy autorské. V pravém slova smyslu se autor knihy stává spisovatelem, ilustrátorem, tiskařem a vazačem.

U bibliofilských tisků tomu může být dnes samozřejmě stejně, ale není to podmínkou. Musíme vzít v potaz odlišnost bibliofilie a autorské knihy, kdy bibliofil se více zaměřuje na textovou stránku knihy a její úpravu, tvůrce autorských knih se naopak soustředí na obraz a snaží se vymanit z klasičnosti. V knihách autorských se začaly objevovat různé umělecké formy a přístupy, od umění objektu, konceptuální či akční umění. Autorská kniha se stala prostředkem spojení uměleckého vyjádření s vizuálními a hmatatelnými vjemy ve strukturované sdělení. Na konci dvacátého století si kniha v uměleckých sférách začala získávat své právoplatné místo. Toto téma jsem si zvolila především proto, že za celou dobu mých studií tímto směrem mířím a protože tvorba autorských knih je vlastně jakýmsi poselstvím – předávání informací, rozdávání kousků sebe druhým, dělení se. Již v titulním listu své diplomové práce uvádím název knihy „Jizvy“, ale než jsem se dopracovala k tomuto názvu, uplynula dlouhá cesta, kterou ráda srozumitelně nastíním.

1.2. Přesně definované téma

V mém oficiálním zadání je přesné téma Autorská kniha - tvorba klasické knihy zahrnující autorský text, ilustrace, knihařské zpracování a etuj.

Minimální rozsah prací: 1ks, formát 35x50 cm

Popis realizace: tvorba návrhů ilustrací a jejich provedení v tradiční grafické disciplíně, úprava a sazba textu, vazba a knihařské zpracování. Součástí práce bude soubor volných grafických listů, variací na ilustrace.

Výstup: 1 exemplář autorské knihy a soubor 12 grafických listů

2. Mé dosavadní dílo v kontextu specializace

Za celou dobu mého studia na Ústavu umění a designu jsem se setkala s mnoha odvětvími umění. V bakalářském studiu jsem prošla ateliérem Knižní vazby a jako studentka navazujícího magisterského programu jsem se rozhodla pro ilustraci, protože má nejbližší k tvorbě knižní. V tomto ateliéru jsem za mou dobu studia pod vedením Doc. ak. mal. Mikoláše Axmanna zaměřila na grafiku, ale také jsem zabrousila do dalších sfér výtvarné tvorby. V prvním ročníku jsem se dostala ke kresebné instalaci pruhů papíru znázorňující Les na téma „Šumava“, vytvořila jsem „multioborový“ projekt nazvaný Nebezpečná příroda, dále jsem se věnovala malbou pro veřejný prostor menzy a vytvořila jsem sérii portrétů Lidé Západočeské univerzity. Následně jsem pátý semestr zakončila autorskou knihou Stíny duše, ve které jsem se zaměřila na tvorbu klasické knihy grafickými technikami.

Na vznik mé diplomové práce „Jizvy“ zapůsobily nejvíce dle mého názoru tři mé předešlé práce. Za dobu studia na Ústavu umění a designu jsem si prošla všemi předměty týkajícími se grafických technik. V první řadě to byla litografie. Zkušenosti a poznatky jsem získala již ve třetím ročníku bakalářského studia, kde jsem také poznala mého vedoucího práce Doc. ak. mal. Mikoláše Axmanna a seznámila jsem se jak s technikou litografie, tak i s jeho dílem. V té době jsem rozvíjela své kresebné zkušenosti v oblasti kresby jako samostatného výtvarného projevu, a právě díky panu Axmannovi a jeho hodinám se mi dostalo jistého pochopení a výrazové expresivity, která se pomalu začala vymaňovat z neustálého grafomanství. Pomohl mi usměrnit další cestu, která započala v magisterském studiu. Ráda bych se zmínila o některých mých pracích, které já považuji za zásadní pro vývoj mé tvorby.

2.1. Nebezpečná příroda

V první řadě bych ráda mluvila o projektu Nebezpečná příroda.³ Byla to moje klauzurní práce v prvním ročníku. Téma Grafický projev ve veřejném prostoru, nemělo nic společného s knihou jako takovou, ale já osobně bych tuto práci zmínila z důvodu příběhu, který během realizace vznikl. Jednalo se o multioborový projekt, kde jsem se dostala skrze kresbu přípravnou, malbu v interiéru, fotografie dokumentární až po zaznamenání v krátkou video sekvenci. Práce vznikla v bývalém objektu JZD v mém rodišti Nalžovských Horách, kde jako zbytek provozu byly žlutočerné pruhy označující nebezpečí či překážku. Tak mě napadlo, co by se stalo, kdyby tento neživý prvek najednou ožil? Výsledek byl impozantní, budova staré sýrárny ožila ve žlutočerných barvách, všude bzučely vosy, a vše se sbíhalo uvnitř, kde bylo jakési hnízdo, a když dovnitř vstoupil člověk, změnil se v nebezpečného žlutočerného tvora, který měl za úkol se schovat v místech, kde by si ho nikdo nevšiml, tedy v místech, které se běžně označují jako místa označující nebezpečí či překážku. Tuto práci zmiňuji, protože jsem do svého díla zapojila barvu a především pro příběh, který ve své podstatě ožil. A také proto, že mě v mé tvorbě posunul někam, kam jsem si myslela, že nikdy nemůžu dojít.

2.2. Plíží se večery, plíží se teskna

Další stěžejní prací, byla práce na autorské knize Plíží se večery, plíží se teskna – báseň od Viktora Dyka.⁴ Práce vznikla ve vedlejším ateliéru pod vedením Doc. ak. mal. Josefa Mištery a také v rámci hodin hlubotisku s MgA. Janem Kocmanem. Tentokrát jsem se setkala s technikami tisku z hloubky a důkladně si vyzkoušela disciplínu čarového leptu. Tato báseň se mi obsahově velice líbila,

³ Příloha 1

⁴ Příloha 1

nebo odkazovala na lidské bolesti, protože každý člověk, sám autor, i já tuto báseň čteme úplně jinak. Každý člověk prožil či prožívá jiné, různé bolesti. Rozhodla jsem se tuto báseň ilustrovat na pozadí krajiny sychravé, umírající a osamělé. Vznikla tak řada 16 čárových leptů, které vycházely z mých vlastních fotografií vzniklých v okolí bydliště a blízké Šumavy. V této knize jsem se setkala také (ne poprvé) s technikou ruční sazby, čili knihtisku. Jednotlivý verš jsem vysázela písmem Veneziana a tiskla ve dvou variantách. V první variantě knihy jsem text umístila přímo do grafického listu a v druhém jsem jej tiskla na japonské papíry, které jsem následně proložila jednotlivé stránky knihy. Tuto knihu zmiňuju hlavně proto, že jsem se v ní důkladně seznámila s technikou hlubotisku a také protože jsem svou expresivní kresbu obohatila o prvky reálné.

2.3. Stíny Duše

V posledním případě musím zmínit mou poslední klauzurní práci autorskou knihu *Stíny duše*.⁵ Tato práce vznikala v době, kdy jsem začala plně přemýšlet nad prací diplomovou. Rozhodla jsem se sepsat pár krátkých textů, které se vyznačovaly určitou melancholií, byly z nich cítit pocity úzkosti a zmaru. Kniha dostala název *Stíny duše*, protože vesměs jsou tyto pocity většinou ukryté pod povrchem, nejsou vidět. Kniha *Stíny duše* byla také prací čistě grafickou, zde jsem obohatila své znalosti z oblasti litografie, poprvé jsem se dostala k barevnému soutisku v barvách komplementárních žluté a fialové a třetí černé, která sjednocovala a ukotvila celý obraz. Pracovala jsem zároveň na dvou kamenech, které se po nakreslení křídou a litografickou tuší znovu obrousily. Vznikly tak velice expresivní kresby – grafiky, ve kterých byla znát velká kresebnost.

⁵ Příloha 2

Ač nechtěně, ale nakonec se tato práce stala jakýmsi předobrazem práce diplomové.

2.4. Inspirační zdroje

Za dobu své výtvarné činnosti při studiích jsem ve svých pracích směřovala k expresivnímu projevu na poli figurativního a nefigurativního umění. Převážně to bylo dáno tím, že jsem si vždy vybírala takové předlohy a texty ke zpracování prací, které svým obsahem směřovaly k procítěnosti a prožití daného díla naplno. Myslím si, že každý výtvarník, začínající umělec se na své cestě hledá tam, kde je mu to blízké, každá osobnost si hledá obraz sama sebe, ve tvorbě je tomu stejně tak. Již v minulosti jsem se seznámila díky studiu dějin umění s dílem norského malíře Edvarda Muncha. Jeho tvorba byla základem pro skupinu německých expresionistů. V jeho díle čtu hlubokou melancholii a zármutek. Neměl lehký život, byl obklopen smrtí, která ho stále provázela, dostával se do depresí. Každý určitě zná jeho nejznámější obraz Výkřik, obraz postavy stojící na mostě s hrůzným výrazem ve tváři. Jeho obrazy mrtvých na mě působí velice znepokojivě, z některých i mráz po zádech naběhne. Ku příkladu obraz Smrtelná postel⁶, Můžeme vidět nejhlubší smutek Munchova života. Bledé tváře, černé apartmá a pokoj odlehčen svitem svíčky. Žena stojící v pozadí dívá se na diváka a jakoby říkala: „Smrt si pro tebe přijde, dříve či později.“

Expresionismus jako výrazové umění je v širším slova smyslu nadčasový. Lze jej nalézt již u primitivních národů, v gotických katedrálách, v otonské knižní malbě, u Grünewalda i u El Greka. Duševní prohloubení a spojení s nehmotným neviditelným a neuchopitelným byly od nepaměti znaky německého malířství. V tomto případě máme na mysli něco jiného. Expresionisté chtěli dát světu

⁶ Příloha 3

hlavně nový étos. Ernst Ludwig Kirschner uvedl ve svém programu skupiny Die Brücke: „Patří k nám každý, kdo bezprostředně a nefalšovaně zobrazuje to, co ho nutí tvořit.“⁷

Dílo Kirschnerovo⁸ je plné napětí rozporu a dobrodružných výpadů. Způsob jakým vyjadřuje nejsyrovější lidské emoce a dojmy je naprosto dokonalý. Byl pln deprese ze zničení tradičních hodnot světa a lidskosti způsobené první světovou válkou, byl pln nevyjádřitelného strachu, který ho neskutečně ničil a spoutával. O svých pocitech napsal: „Největším mým břemenem je tlak války a zvyšující se povrchnost lidí. Připadá mi to jako krvavý karneval. Cítím se spoutaný, nejde mi pracovat, všechna má práce je marná a pokrytci jen berou mé nadšení do práce. Jsem jako děvky, které jsem kdysi maloval – vymytý, prázdný, zbavený všeho. Snažím se překonat zmatek, který je ve mě, a získat nějaký pořádek v myšlenkách, ale nedaří se mi to.“⁹ Charakteristika jeho celoživotního díla je formální zvládnutí protikladů. Přenáší do barvy a formy skutečnost na povrchu i pod ním.

K expresionistickému cítění se přikláněl i Emil Nolde, který ve skupině Die Brücke působil jen krátce. Trpěl osamělostí a prchal před jakýmkoliv společenstvím. Předmětem jeho obrazů se stala náboženská témata. V těchto obrazech se hlásí ke slovu extatická zbožnost, jejíž vzrušenost lze přičíst vlivům Matthiase Grünewalda či Rembrandta. V bezprostřední blízkosti stojí vznešenost a grotesknost, svatost a ordinérnost, zoufalství a vyjasnění jako na obrazech středověkých „primitivů“.¹⁰ Nolde míchal nevšední barvy (jeho poznávacím znamením byla zlatožlutá a hluboká červená), spontánně pracoval se štětcem

⁷ RUHRBERG, Karl, Manfred SCHNECKENBURGER, Christiane FRICKEOVÁ a Klaus HONNEF. *Umění 20. století: Malířství - Skulptury a objekty - Nová média - Fotografie*. Kolín nad Rýnem: Tashen, 2004, s. 54-55.

⁸ Příloha 3

⁹ Artmuseum. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=515

¹⁰ RUHRBERG, Karl, Manfred SCHNECKENBURGER, Christiane FRICKEOVÁ a Klaus HONNEF. *Umění 20. století: Malířství - Skulptury a objekty - Nová média - Fotografie*. Kolín nad Rýnem: Tashen, 2004, s. 50.

a vytvářel koberce barev ve výrazu z barev a světla. Jeho obrazy byly duševní odpovědí silám přírody, obsahovaly hluboké pocity charakteristické pro německý expresionismus. Cílem jeho umění bylo dosáhnout hlubin srdce a přetvořit přírodu spojením vlastní mysli a ducha.¹¹ Za velice silná díla považuji triptych Marie Egyptská a nebo obraz Ukřížování.¹²

Další inspirační směr, který mě ovlivnil v tvorbě je určitě Abstraktní expresionismus (v Americe – v Evropě se tento proud nazýval Informel). Všem proudům abstraktního expresionismu byl společný pocit, emoce a spontánnost, které byly důležitější než rozum, technika a reglementace. Oblíbila jsem si dílo německého umělce Hanse Hartunga. Jeho silné a výrazné umělecké podání je typickým příkladem spontánní a intuitivní tvorby.¹³ Princip jeho umění spočíval v tom, že ani malíř sám po začátku práce nevěděl, jak bude vypadat konečné dílo, a nechal se zcela unášet hlubokými emocemi, které tak vlastně v obraze popisovaly jeho duševní stav.

Určitě stojí za připomenutí dílo německého malíře Wolse (Alfred Otto Wolfgang Schulze). Ve svých více než osmdesáti malbách experimentoval s nezvyklými malířskými technikami, nechával různě stékávat barvu, takže vznikaly různé spleti struktur.¹⁴ V jeho spontánním, horečně nervózní malířství hrály hlavní roli stinné stránky životního pocitu doby. Jeho malby a perokresby mě vždy inspirují svou jednoduchostí a výrazovou expresivitou.

Nesmím určitě opomenout jméno Antoni Tàpies. Vyniká vedle Wolse a mezi tvůrce akcentující na materiální stránky díla. V jeho obrazech se projevuje vysoká inteligence, dávající jim umělecký řád. Emoce mají v jeho umění

¹¹ Artmuseum. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=248

¹² Příloha 3

¹³ Příloha 3

¹⁴ Příloha 3

meditavnější polohu. Vytváří si vlastní realitu, obrazové krajiny, jejichž formální napětí spočívá v kontrastu prázdných mlčenlivých prostorů a vytvořené formy, pozitivu a negativu, zvýšení a prohloubení, náhody a řádu svobody a vázanosti. Vyvolávají myšlenky na rozpukané zdi, do nichž jsou vryty záhadné šifry inspirované asyrskými a egyptskými znaky a vzpírající se racionálnímu rozluštění. Objevuje stopy minulých životů, pradávné krajiny, zaniklé kontinenty. Tyto krajiny nejsou metafyzické, ale teluristické krajiny, které poukazují k formám „preexistence“. ¹⁵Tyto často tmavé, šedé monochromní obrazy jsou ve skutečnosti barevně mimořádně odlišné, obrazy se vymykají aktuálnímu času. Mají v sobě zvláštní klid a důstojnost a naznačují možnosti nových lidských postojů vůči záhadám světa. Tàpies tvoří „protiobrazy“, odpovědi myslícího člověka na neklid a předpovídanou blahodárnost špičkových technologií.¹⁶ Za zmínku by určitě stála další významná jména, ale pro to tu už místo není.

¹⁵ Příloha 3

¹⁶ RUHRBERG, Karl, Manfred SCHNECKENBURGER, Christiane FRICKEOVÁ a Klaus HONNEF. *Umění 20. století: Malířství - Skulptury a objekty - Nová média - Fotografie*. Kolín nad Rýnem: Tashen, 2004, s. 260-261.

Cíle práce

Cílem této práce je vytvořit knihu se všemi náležitostmi od tvorby předsádek, přes ilustrace po autorský text, tištěnou klasickými grafickými technikami, pevnou šitou vazbou a výborně knihařsky zpracovanou. Také vytvořit svébytné dílo, které bude zahrnovat poznatky a zkušenosti z dosavadního studia z oblasti grafiky a bude určitým sdělením po stránce výtvarné, ale i stránce textové a tím úspěšně završí mé studium.

4. Proces přípravy

4.1. Hledání vhodného textu

Nejprve jsem zvažovala nad možností textu převzatého, a proto jsem hledala pro svou diplomovou práci vhodného autora. Hledala jsem text takový, který by se v obsahu spojoval s mými myšlenkami a názory, nebo by typem a formou (žánrem) alespoň trochu odpovídal mé představě. Uvažovala jsem nad texty romantiků G. G. Byrona nebo Karla Hynka Máchy, které ovšem odpovídaly formou a sdělením jiné době, době 19. století.

Další autor, který mě zajímal, byl Václav Hrabě. Jeho texty mi přišly velice zajímavé ve skladbě slov a v lehkosti, kterou autor do svých textů vložil. V textech jsem se viděla formou, ale na druhou stranu, ač přes originalitu a smysluplnost, jeho básně naprosto odporovaly obsahem tomu sdělení, které jsem chtěla do práce vložit. Měla jsem určité myšlenky, které jsem původně chtěla vyjádřit skrze převzatý text, ale přišla jsem v průběhu práce na to, že nikdo nedokáže přesně sdělit to, co cítím a chci sdělit já.

4.2. Utříbení myšlenek

Nejprve jsem si vlastně musela ujasnit, CO chci sdělit. Již nějakou dobu jsem se zabývala psaním vlastních textů, ve kterých se zaobírám existencionálními problémy a reaguji na situaci v tomto světě, především na jeho převratnou urychlenost, kterou já sama nedokážu označit za správnou. Když jsem dávala dohromady texty, které bych použila do své diplomní práce, napadla mě taková úvaha nad myšlenkou této urychlenosti. Myslím, že stojí za zmínku, protože díky tomu jsem si ujasnila věci, které jsou pro práci nezbytné.

4.3. Esej Urychlený svět

Byl jednou jeden vesmír. Vznikl před mnoho miliardami let a postupně se vyvíjel. Nejprve byly atomy, které do sebe narážely, a vznikala hmota, která se na sebe kupila, až vznikla tělesa. Tato tělesa se střetávala tak dlouho, až vznikaly objekty – Planety. Mezi nimi i naše planeta Země. Vznikly pevniny, oceány. Vyvinuly se jednobuněčné organismy, život se vyvíjel kupředu, tvorové začali ožívat tuto planetu. Pak přišli dinosauři. Tvorové tak velcí, že stáli na vrcholu potravního řetězce. Silnější druh přežil. Poté přišly zkázy. Hrozby z vesmíru. Ti, co přežili, dostali novou naději. Život šel dál. Ve čtvrtohorách se objevil první druh Homo – který začal u primitivních primátů a který skončil vznikem moderního člověka Homo sapiens. Rychle se vyvíjel do podoby dnešního člověka, jak ho známe. Byl to člověk moudrý, schopný myšlení a začala se rozvíjet jeho tvůrčí schopnost. Zpočátku to byla jen schopnost dorozumívání, potřeba obživy, či prostředky modlitební. Vznikaly civilizace v různých částech kontinentů, utvářely se v závislosti na daném prostředí, lidé začínali být schopnější a vzdělanější, až svět dospěl k dějinám, jak je známe. Starověký Egypt, doba faraónů a pyramid, Řekové, milovníci božstev a divadla a v neposlední řadě Římané, stavitelé a velcí válečníci. Pak se psal rok Nula. Přišel Ježíš Kristus. Mesiáš, spasitel světa, Boží syn. Křesťanská víra ovlivňovala celou Evropu. Uctívání bylo natolik silné, až někde dosáhlo určitého fanatismu. Umění sloužilo Bohu. Stavěly se chrámy, čím vyšší, tím blíže byli věřící Bohu. Pak nastoupila vzdělanost, jež vrcholila v období renesance. Středem vesmíru už nebyl Bůh, ale člověk jako jeho zástupce. Pak šel život dál. Byla potřeba navrátit se k duchovní stránce. Odmítání církve přineslo války a nenávisť. I přes tyto negace přineslo Baroko pro vývoj umělecké epochy své kvality. Přišla doba Rokoka, Klasicismu. Středem vesmíru už dávno nebyl Bůh, už to nebyl ani člověk jako zástupce Boha, byli jsme to my lidé.

Lidé se začali zajímat o nové věci, konali cesty za poznáním sebe sama do dějin dávno minulých, nacházeli a kopírovali staré ideály. Začali hledat nové výrazové prostředky, nové materiály, vzdělanost dosahovala vrcholu. Objevovali se velice vzdělaní lidé, kteří začali udávat charakter doby. V tomto procesu hrály významnou roli vynálezy a technologické pokroky. Nejprve to byl vynález parního stroje. Zemědělství a výroba se zcela změnily. Byli ale tací, kteří s tímto hlubokým rozvojem nesouhlasili, nechtěli se podmanit tomuto převratu, kterým byla průmyslová revoluce. Opět se vraceli k tomu, co bylo dávno dáno a co bylo pro ně svaté.

Přišel objev elektřiny. Tam, kde chybělo světlo, nyní bylo. Byl to tak převratný objev, který započal věk náš a našich potomků. Tento objev začal udávat směr doby. Ale jako to bylo v dřívějších dobách, vždy muselo dojít k obětem. Něco dobrého s sebou přináší i něco negativního. Války. Něco získáme, něco musíme obětovat. S objevem elektřiny přišly zásadní vynálezy. Byla to „médiá“, kterými se předávaly informace. Rozhlas a telegraf. Když se něco událo, lidé se ze svých přijímačů dozvěděli zprávy rychleji. Zaznamenání informací a okamžiků vyvrcholil ve vynálezu fotoaparátu. Přišla doba pohyblivých obrázků, rozvinula se kinematografie. Nejprve zaznamenávala realitu, poté ji přetvářela. Na plátně začaly ožívat romány spisovatelů, vznikaly nové příběhy, žánry.

Umění také zaznamenalo velkého pokroku. Každé období mělo své teoretické zásady, které podléhaly době. Zásady tak přísné se staly akademismem. V době převratu se začalo z těchto zásad vymaňovat a začala převládat myšlenka, svobodná vůle. Sic nejdříve s odporem, později však odpůrci museli rezignovat. Umělci začali tvořit podle svého svobodného uvážení a tím se oprostili od všech konvencí. Vytvářely spolky a skupiny z pocitu potřeby něčeho nového, nebo jimi manifestovali nesouhlas k tendencím své doby.

Tímto jsme se dostali do minulého století. Druhá polovina a především poslední desetiletí by se dalo charakterizovat dobou počítačů, mobilních telefonů a v neposlední řadě dobou internetu. Přišla média, která plně ovládla lidskou společnost. Internetem se k nám dostávají informace všeho charakteru. Knihy už přestávají být médium, jakým kdysi bývalo. Noviny v tištěné podobě pomalu nahrazují všemožné zpravodajské servery. Kapitalismus, politika a peníze se staly hlavním důvodem bytí. Čím více jsou zprávy negativní, tím lépe se prodávají. Lidské myšlení je ovlivněné natolik, že je schopné věřit čemukoliv. Priority se začaly měnit. Svět spěchá kupředu tak rychle, že ho nelze snadno zastavit. Říká se, že svět je takový, jaký si ho vytvoříme.

Nyní jsme na počátku doby nové, doby médií, která přišla nevyhnutelně, ale otázka je, zdali je urychlený vývoj počátek něčeho nového, nebo jen rychle spěje do svého finále. Tyto otázky jsou na místě, odpovědi jsou ovšem zahaleny, nikdo na ně nezná odpověď. Ať můžou být odpovědi kladné nebo záporné, nejdůležitější je věřit. Věřit v tento svět.

Postupem času zjišťuji, že svět už není takový, jaký kdysi býval. Nevím, zdali bych raději chtěla být egyptská princezna nebo Mona Lisa nebo upálená na hranici za čarodějnictví. Ale kdo ví, třeba jsem jednou z nich byla v minulém životě. Urychlený svět, který nám nyní přetváří realitu v podobě všemožných hororů, katastrofických filmů, v podobě hrozeb z vesmíru, konce světa 2012, finanční krize, nepokoje ve světě, katastrofy, zemětřesení, války, a další negace, které nám média předkládají denně pod nos, na mě začaly působit příliš rychle a já si začala uvědomovat, co vše přináší a jaké jsou a můžou být následky. Každý člověk určitě prožívá nějaký splín, nemůže být člověka, který by se nikdy nad něčím nepozastavil, co by mu udělalo šrám na duši. Když přijdou tyto okamžiky šrámů a bolestí, nezbyvá nic jiného než se vyjádřit. Když se to chvíli podusí uvnitř, může dojít k přeplnění, může také dojít k výbuchu, jako když třeba

zapomenete, že máte na sporáku tlakový hrnec. Někdo to léčí tvorbou, někdo pěknou knihou, někdo třeba alkoholem. V těch nejhorších (ne-li možná nejlepších) případech to končí na psychiatrické léčebně. Slzy, nenávist, agrese, a pak přichází jen pláč. Bolístky jsou pro teď zamazány. Tyto stavy duší způsobují hluboké šrámy, které sice zarostou, ale pak se zase objeví nějaká ta bolístka a rána se znovu otevře. Pak zůstávají jizvy. Někdy nezbyvá nic jiného, než utíkat, ale myslím, že ani to nepomůže, nikdy nelze před ničím utéct, hlavně nemůže člověk utéct sám před sebou.

Poté si říkám, k čemu vlastně směřuji? Co tím chci vlastně říci? Má smysl polemizovat nad těmito otázkami? Myslím, že ať je svět jakýkoliv, je důležité najít si v něm to, co člověka zahřeje, co potěší. Důležité je najít tu svou cestu životem, která není nikdy dlážděná mramorovými kostkami, ale hlavně jí najít. Není důležité kdy, ale kde.

4.4. Vlastní texty

Jak jsem již nastínila, veškeré negace světa a odpor vyvolává existencionální otázky lidského bytí, které se odráží v mých vlastních krátkých textech. Texty ve své podstatě vznikly formou volných asociací slov, tedy v reakci na slova předešlá. Ráda bych je zde na pár řádcích přiblížila. Nevím, zdali se mám vypisovat se všemi, proto bych ráda zmínila alespoň ty, přesně v té samé posloupnosti, které jsem se rozhodla v knize použít.

Tma a nic víc – nemířím ke hvězdám – nehýbu se – přesto blikám – lampy už nesvítí – prosedím hodiny – hvězdy se ztrácejí – poháry jsou přeplněny – nelze vybuchnout – nelze pohnout tělem prohnilým

Hladina moře je daleko – v noci půjdu k tomu břehu – nejsem náměsíčná – sekyra zaseknutá v kůlu – půlí moje představy – těžko s ní pohnout – když odvážu loď, co bude dál?

Neběhám tak rychle – nemůžu držet krok – zakopávám v davu – pak pluji proti proudu – otáčím se zpátky – táhnou mě s sebou - chci prudce sešlápnout brzdu

Tam někde v tom lese jsou skály – nebezpečné jak břitva – tak jako ty maličkosti každodenního života – věřím, že v tom lese je nejlépe – tak nešlápni vedle

Ukradnu kousek sebe a dám ti ho – ukradnu kousek a dám ho jemu – díry se zvětšují a prohlubují – zalepit – zamazat – natřít – sápu se po nějakém kousku, co mi schází – nikdy přesně nezapadne – všude jsou jen malé dírky – nemusí být vidět – zvětšete si mě pod mikroskopem – pak zakapejte voskem

Každý řád má svůj chaos – hledám klid a nacházím chaos – nebud' sentimentální – reálné se stalo snem – skutečnost neexistuje – chceme přece prokopnout tu zed' – naplnit touhy – najít někde kousek té mozaiky

Zlehka a jasně – jako list se nechám unášet – někam mě odnese – budu ležet na silnici – v dešti zmoknu – na slunci se usuším – a pak mě pošlapou

Nebylo vzdechu ani slechu – život zmizel z čista jasna – rychle sfouknout svíčky – sbalit kufry – zavázat tkaničky - nastoupit do jedoucího vlaku – ujet všemu stresu – nebude po nás vzdechu ani slechu

4.5. Výběr z dalších textů

Poté co jsem si stanovila texty, které by se měly objevit v knize, rozhodla jsem se ji ještě doplnit o stěžejní příběh. Chtěla jsem celou knihu propojit jedním textem, který by byl zároveň tím hlavním, ale pořád jsem si nebyla jistá ve výběru, proto jsem se rozhodla použít jen určitá slova. Rozhodla jsem se vždy z nějakého textu vzít to nejdůležitější, procedit texty určitým sítím, vybrat to co je důležité pro sdělení, která se snažím říci. Vybírala jsem z těchto textů:

Hledám ráj – přece musí existovat – utrhnu kus masa – krev už vůbec neteče – co teď s tou hnilobou – zasít semeno a jen čekat – třeba vyroste nový život – já plesnivým

Mihotám se v ruchu velkoměsta – zvonek zazvoní – jak kobylinky všichni běží vpřed – je třeba zpomalit – síla je v představách – zpomalit ten urychlený svět – nezbývá moc času – já nemám pro něj slabost

Kam chvátáš léto – tolik jsme si z tebe vzali – ani jsme se nezeptali – dobrovolně sami jsme své kůže spalovali – touze se oddávali – stop – teď zima krutá jest – zamrzli jsme v kusu ledu – sekery ni na blízku

Chci jen tak ležet – necítit bolesti – nevnímat okolí - zahojit rány – čtyři bílé stěny - jedno okno - střepy se rozsypaly – není cesty zpět

Srdce si myslelo bůhví co – rozum také věděl své – raději nic než vše – taste meče – boj na život a na smrt – kousnu se – ostříhám si vlasy – co bude k večeři?

Nemoci – jak lehké je se nakazit – ze stejného těsta – všichni tak odlišní – zrcadlíme svoje zevnějšky – páska přes oči – nevnímejte okolí – pronikněte

do nitra – tam je skryto tajemství – krása není tam, co bývala – vše je pomíjivé – ten prach je těžké setřít – jsme nemoci

Bezduše hledám sama sebe – jako jehlu v kupce sena – nitě někdo zpřetrhal – nežli udělat dva uzle – kilometry nachodím – není síly a není vůle

Orchestr hraje jednu ze svých symfonií – ó to bylo radosti – pláčem v davu – chladné noci nastaly – je ticho – cítíme všechny kolem nás – něco je ve vzduchu – stromy dávno opadaly – jen stud nikdy neopadne

Navždy zaschlý v bahně - najdeme vykoupení – v láhvi vodky - třesu se jak bídny červ - sama.

Následně jsem z těchto vyznačených slov sestavila tento text:

Hledám ráj – musí existovat – mihotám se – kilometry nachodím – zamrzli jsme v kusu ledu – je třeba zpomalit – zahojit rány – střepy se rozsypaly – raději nic než vše – raději nic – vše je pomíjivé – není síly, není vůle – proniknout do nitra – nitě někdo zpřetrhal – něco je ve vzduchu – boj na život a na smrt – kde najít vykoupení – kde.

4.6. Pojmenování knihy

Všechna tato slova, věty, jsou následky toho špatného, lépe řečeno toho nepříznivého, co nevyhnutelně proniká do nitra duše. V prostoru vnitřního světa se tyto „věci“ určitým způsobem zpracovávají – vyrovnávání se s neduhy a jejich okamžité vyloučení či snaha o rychlé zapomnění. Proces, který trvá chvíli, ve skutečnosti žije vlastním okamžikem, pro který je čas nereálným. Najde si skulinku, kterou pomalu odplouvá, nebo prorazí cestu ráz na ráz.

Ačkoliv vehementní snaha o očištění může být silná a rychlá, vždy to někde zadrhne, nebo něco zůstane. Něco sice odešlo, ale zůstalo prázdné místo. Skulinky, střípky, stíny, jizvy, které se málokdy zahojí. Definice byla nasnadě, pojmenování „Jizvy“ se jevilo jako jasné a bez debat.

4.7. První skici

Na počátku mého hledání výtvarného výrazu obrazové části jsem vycházela z již zmíněných prací, které jsem vytvořila. Věděla jsem, že výsledné dílo bude prací ryze grafickou, proto jsem hledala takové výtvarné materiály, které napodobí dané techniky. Vycházela jsem z technologií, které jsem si již ozkoušela – hlubotisku a litografie. Proto jsem jako materiál zkoušela techniky akvarelu a perokresby. Z počátku to byly jen ryze abstraktní – nezobrazující kresby.¹⁷ Věděla jsem, že základní kostru výsledných tisků musí být kresba černou, která bude držet tvar. Chtěla jsem upustit od reálných prvků a přejít spíše k smyslovému charakteru, tvořit na základě vlastních pocitů. Ale pokaždé se charakter skic, ať akvarelových či pastelových přibližoval vlastnostem, které tyto techniky umožňují. Akvarel, technika barev rozpustných ve vodě, umožňuje skvrnu – plochu a kresba perem (tuší) - linii a body, což na druhou stranu přibližuje spíše k technice malířské, než kresebné. Pastel je ryze kreslířská technika, umožňuje mnoho přístupů jak s ním zacházet, ale jako přípravná kresba pro hlubotisk není zrovna ideální. Své skici jsem tvořila čistě na základě oproštění se od viděného, ale se snahou o výtvarný ráz vystihující prožitek či situaci z daného pocitu či textu. Vznikla řada skic, z kterých jsem přímo pro výsledné tisky nevycházela, ale inspirovala jsem se tvaroslovím či kompozicí.

¹⁷ Příloha 4

4.8. Volba barev

Vždycky mě lákal černobílý svět grafických listů. Především proto, že černá a bílá, jsou nebarvy - nestojí na barevném kruhu, bílá je světlo a černá vzniká tam, kde světlo není. Vždy mě lákaly kontrasty čistoty a temné černě, ale tentokrát jsem se rozhodla již tento černobílý svět opustit (ne zcela samozřejmě) a obohatit ho o barvy přímé a jasné. Vždy jsem k barvám přistupovala opatrně, protože někdy méně je více a v mém případě to vždy platilo dvojnásob. Volba barevnosti vyplynula samovolně – v práci Nebezpečná příroda jsem k černé barvě připojila žlutou a v knize Stíny duše jsem ještě k černé a žluté přidala barvu komplementární – fialovou. Jelikož práce na diplomové práci vznikala současně, rozhodla jsem se mířit ke stejné barevné kombinaci. Tuto barevnou skladbu jsem užila již v přípravných skicách, v některém případě jsem ji doplnila ještě o zelený odstín. Ale při tiskových zkouškách jsem dospěla k barevnosti jiné – vypustila jsem zelenou barvu a fialovou nahradila jinou a to barvou červenou, která nakonec podtrhla charakter tisku a zdvojnásobila výsledný dojem.

4.9. První tiskové zkoušky

Pro první tiskové zkoušky jsem vycházela ze znalostí hlubotisku, které jsem získala na semináři hlubotisku. Naučila jsem různé techniky tisku z hloubky, vyzkoušela jsem si čárové lepty, lept s použitím akvatinty, suchou jehlu, různé reliéfní tisky, kde byly matrice vytvořené z papíru, tisky z matric, tisk kombinovaný z hloubky a z plochy. Z těchto poznatků jsem se rozhodla vyjít pro tvorbu matric tiskové zkoušky.

Jelikož jsem chtěla dosáhnout barevného soutisku, musela jsem si vytvořit matrice zvláště pro barvy a zvláště pro černou. V první tiskové zkoušce jsem si zkoušela barvu přenést pomocí matrice z papíru – vycházela jsem ze svých akvarelových skic, proto jsem chtěla vytvořit plochy podobné těm akvarelovým.

Různě jsem si vystříhovala a vytrhávala tvary z různých papírů různých struktur a lepila je na sebe a přes sebe tak, aby vznikaly skvrny podobné charakteru akvarelu. Následně jsem tyto matrice tupovala barvou (žlutou, fialovou, zelenou) a po sobě otiskávala na předem vyznačené místo v tiskovém stroji – předem jsem si stanovila formát, do kterého jsem pokládala matrice. Následně jsem nechala tisky uschnout. Takto jsem si vytvořila několik tisků, na které jsem pak aplikovala různými způsoby připravené matrice z hliníkového plechu.¹⁸ Nejprve jsem zkoušela tisk z plochy – linoryt, dále předem vytvořenou kresbu jehličkou do plechu – suchou jehlu, poté napotřetí jsem plech opatřila malbou černé barvy (nitrolaku) smíchané s brusným pískem hrubého zrna a ve čtvrtém případě jsem skombinovala poslední dva postupy, tedy černý nitrolak s brusným pískem a suchou jehlu. Výstup byl východiskem pro tiskové zkoušky č. 2.

4.10. Druhé tiskové zkoušky

V druhé tiskové zkoušce jsem zkusila barvy přenést do tisku pomocí matric vytvořených jako u poslední tiskové zkoušky a to kombinací nitrolak s pískem a suchá jehla. Ale v tomto případě s tím, že jsem jej použila pro všechny tři matrice – pro dvě barvy a černou. Tímto způsobem jsem vytvořila tři matrice, do kterých jsem provedla kresbu jehličkou, smirkovým papírem, ruletkou a také jsem zkoušela použít nástroje netypické pro grafiku, např. kladívko nebo hřebík. Na to jsem aplikovala barvu smíchanou s pískem 40 (40 nejhrubší – 220 nejjemnější). Tím vznikly velké struktury podobné velice hrubému smirkovému papíru. Následně jsem po sobě zatírala barvy do hloubky. Tentokrát jsme po konzultaci zvolili jiné barvy – žlutou, červenou. Ofsetové barvy jsem smíchala s fermeží, tím se barva zjemnila a stala se řidší, vhodnější pro hlubotisk. Poté jsem

¹⁸ Příloha 5

začala vytírat plechy postupně od žluté po černou. Předem jsem musela mít připravený stroj na soutisk, označená místa kam položit papír a kam matrice. Poté jsem po sobě tiskla žlutou, červenou a černou vždy tak, že byl papír zachycený za okraj v satinýrce, aby nedošlo k posunutí, ale k přesnému soutisku. Zkoušela jsem více postupů pro vytírání plechů, v prvním tisku pomocí gázy a dlaně, v druhém případě pomocí gázy a papíru, ve třetím opět dlaní, ale společně s plavenou křídou, aby došlo v plochách ke světlejšímu efektu, a ve čtvrtém případě stejným způsobem (ovšem bez křídou) na suchý papír Fabriano. Nakonec jsem se z těchto matric pokusila vytvořit vícebarevný soutisk, proto jsem některá místa zatřela ještě modrou a zelenou barvou tak a vytírala tak, aby nedošlo k zamíchání barev. Všechny čtyři postupy směřovaly k výběru finální podoby techniky.¹⁹

4.11. Volba papíru

Pro první tiskové zkoušky jsem volila papíry Bibliofil V5 gramáže 160 g/m², které se osvědčily, protože papírové matrice, z kterých bylo tištěno za sucha, při soutisku nejevily žádné prosáknutí barvy a následná suchá jehla za mokra už vůbec nejevila žádný efekt. Při druhých tiskových zkouškách jsem použila bílý tónovaný papír gramáže 220 g/m², ale z důvodu vysokého reliéfu došlo k prosáknutí barvy na druhou stranu. Proto jsem zkusila papír značky Fabriano gramáže 300 g/m² a ten se v soutisku osvědčil, ovšem na některých místech došlo opět k velkému reliéfu (z důvodu použití hrubého písku smíchaného s nitrolakem) a v místech, kde byly reliéfy na všech třech matricích, došlo k mírnému prosáknutí. Proto jsem pro výsledné tisky zvolila obdobný papír stejné gramáže z plzeňské výroby Excudit, ale s použitím jemnějšího písku.

¹⁹ Příloha 5

5. Proces tvorby

V následující kapitole bych ráda popsala postup práce se všemi kroky, které byly nezbytné. Od přípravy matric, přes tisk až po knihařské zpracování a tvorby etuje.

5.1. Příprava matric

Před samotným tiskem jsem si musela připravit tiskové formy, tzv. matrice. Použila jsem hliníkové plechy, které jsem nejprve musela nařezat z velkého plechu. Musela jsem počítat s velikostí tiskového stroje a s velikostí papíru. V oficiálním zadání jsme společně s mým vedoucím domluvili formát 35x50 cm, a já jsem již od začátku počítala s tím, že budou grafiky v knize oříznuté na fasety, tedy budou určovat velikost knihy. Takže před řezáním plechů jsme se po důkladném uvážení rozhodli formát zmenšit z důvodu velikosti papíru a tiskového stroje. Satinírka má rozpětí válce sice 50 cm, ale součástí jsou po stranách gumová kolečka, po kterých se deska posunuje a zabraňuje vysunutí desky. Tím se rozpětí zmenšilo na 48 cm. Dále jsem musela přemýšlet nad velikostí papíru. Standardní formát B1 je 100x70 cm, po rozpůlení na B2 je 50x70 cm. Tento formát jsem ovšem opět musela přizpůsobit stroji na rozpětí mezi kolečky s menší rezervou, aby nedošlo k případnému poškození papíru. Velikost jsem zmenšila na 47 cm a délku zachovala na 70 cm. Nadále jsem tedy určila formát matrice, který by měl být samozřejmě menší, než je velikost papíru. Proto došlo ke zmenšení matrice na 46 cm. K tomu jsem v poměru dopočítala délku, která odpovídá 32 cm. Z toho postupu vychází formát matric na 46x32 cm.

Následně došlo na řezání z velkých hliníkových plechů, které dříve sloužily jako matrice v ofsetových tiskárnách. Poté, co jsem došla ke zmenšenému formátu, jsem ušetřila množství plechu, neboť se mi na jeden vešlo po rozřezání 9 matric tj. matrice pro tři tisky. Tímto způsobem jsem si připravila 54 matric pro celkem 18 tisků a 1 na předsádky (a k tomu ještě několik do zálohy).

Poté přišla další fáze. Zabušování plechů. Jelikož v takhle velkém formátu není vždy stoprocentní, aby všechny plechy byly stejné, musela jsem k sobě vždycky vybrat takové tři, které by na sebe co nejlépe pasovaly (odchyly byly desetiny milimetru, ale i to by bylo znát). Poté jsem je upnula do svěráku a společně je zabrousila, pokaždé po třech kusech. Po zabroušení všech hran pilníkem jsem fazety ještě přejela jemným smirkovým papírem z obou stran, aby nedošlo k pořezání při manipulaci a vytírání barvy. Každou trojici plechů jsem zezadu u hlavy označila čísla od jedné do osmnácti a začátečním písmenem barvy, kterou budu tisknout (např. 1Y, 1R, 1B – yellow, red, black). To vše bylo nezbytné proto, aby při soutisku došlo ke správnému spasování a abych náhodou matrici neotočila hlavou dolů a pak by došlo ke špatnému otištění motivu.

5.2 Výtvarné řešení

Vždy jsem se pohybovala v oblasti exprese a abstrakce. V tomto sem se rozhodla setrvat, převážně proto, že si jsem v této oblasti nejjistější. Tvorba intuitivního automatického záznamu se stala základem pro skici a tisky. Motivy pro následnou tvorbu matric se vlastně staly pocity, které vycházely z textů a z jasného pojmenování a definice, kterou jsem si ujasnila. Chci tvořit bolesti jasně a úderné, chci tvořit šrámy, které se nikdy nezahojí, chci tvořit mlhy, které se nikdy nerozpustí, chci tvořit „Jizvy“.

5.3. Stavební prvky

Za těchto předpokladů jsem tvořila matrice čistě intuitivním způsobem, v jednoduchých tahách štětcem, s využitím základních stavebních prvků - bodů, linií a ploch. Vytvářela jsem kompozice, ve kterých se objevovaly tyto prvky ve formě oblých linií, kruhů, oválů, vrstvení linií vedle sebe a přes sebe. Rychlý automatický záznam spletenice čar či soustředěná kresba jednoduchými tahy –

vrstvením vedle sebe nabývá nového významu. Můžeme z nich číst symboly – dvě linie přes sebe znázorňují symboliku kříže, v přeneseném významu symbol hrobu. Otočením o 45° vzniká X – Vertikální linie kladené vedle sebe protínající horizontální linie – vzniká symbol plotu – symbol osobního prostoru. Přidáme-li ještě jednu horizontální linii a celou soustavu čar otočíme o 90° - vznikne žebřík – symbol cesty někam výš – potřeba dostat se do míst, kde se nachází jiný nadhled vnímání. Spojíme-li linie hroty k sobě – vzniknou ostré úhly, čím více jsou vedle sebe, tím je úhel ostřejší, rozmnožením vedle sebe lze číst symboly - skal nebo zubů. Významu nabývá v závislosti na gestu ruky a přítlaku na daný materiál. Spojením obou konců linie vzniká kruh - svědčí o uzavřenosti, nemá začátek ani konec, tvoří jasný pevný tvar. Body můžeme zařadit mezi nejmenší stavební prvky. Chová se jako nepatrný, někdy výmluvný obrazotvorný prvek. Jejich vztah určují velikosti bodů a rozměry plochy, na níž leží.

5.4. Tvorba matric

Důležitými prostředky pro tvorbu matric byla černá barva s jemným písečkem, tři velikosti štětců, smirkový papír a jehlička. Tímto způsobem jsem si připravila trojice plechů, na které jsem poté malovala a škrábala motivy. Pokaždé jsem musela malovat na jednotlivé trojice zároveň, abych věděla, kde se jaká barva bude překrývat. Snažila jsem se alespoň trochu vyhledávat v přípravných skicách, v některých případech jsem se inspirovala kompozicí, rozlohou barevných ploch a v některých případech lineární kresbou. Každá technika s sebou přináší jiný výrazový charakter, proto i barva s písečkem získaly úplně jiný, než je běžné. Z černé barvy se stala hustá hmota, která vytvořila na plechu reliéfní struktury, smirkový papír zase jemné plochy a jehlička linky. Tímto způsobem tvorby matric jsem se dostala k jisté „primitivnosti“, která podtrhla nový výrazový charakter. Jelikož jsem tvořila na základě odpoutání se od zobrazující se reality, vytvořila

jsem řadu šesti tisků (pro autorskou knihu), které v soutisku získaly díky této technice (a barevné volby) rysy připomínající jeskynní malby z dob prehistorických.

5.5. Průběh tisku

Poté, co jsem si zpracovala tímto způsobem matrice, jsem mohla přejít k samotnému tisku.²⁰ Nejprve jsem si musela připravit spoustu věcí. V první řadě jsem musela připravit stroj pro tisk. Nastavila jsem si tlak a pomocí proužků papíru a lepenky jsem si vyznačila přesné místo pro pokládání papíru a přesné místo pro matrice. Dále jsem si připravila papíry, které jsem seřízla na správnou velikost a navlhčila houbou rovnoměrně z obou stran a poté zabalila do igelitu. Připravila jsem si barevník, na kterém jsem smíchala tři barvy s fermeží, tiskový stůl si vyložila papíry a připravila gázu na vytírání barvy z pechů. Vždy jsem si připravila tolik papírů a barvy, kolik jsem věděla, že dokážu za den zvládnout. Většinou jsem se pohybovala kolem šesti tisků za den.

5.6. Tvorba makety

Formát knihy jsem měla předem stanovený, a proto jsem si vytvořila maketu v měřítku 1:1. Jelikož jsem si stanovila typ finální vazby šité zavěšované a podle tiskové zkoušky stanovila gramáž papíru 300g/m², rozhodla jsem se udělat složky po jednom listu papíru. Nejprve jsem si připravila obyčejné přehnuté listy papíru s číslováním stránek a postupně jsem si v nich vyznačovala místa, kam chci, aby byly umístěné grafiky a kam krátké texty. Vždy jsem si určitý text vytiskla a přilepila do makety, abych si dokázala reálně představit, jak texty působí

²⁰ Příloha 6

vzhledem k sobě a velkému formátu papíru. Po každé konzultaci jsem texty odlepila a nahradila upravenými.

Jelikož se mé texty nevyznačují příliš velkou délkou, vzhledem k rozevřené dvoustraně jsem ze svých vybraných textů vybrala krátká a výstižná slova, která fungují ve dvou rozměrech – ve velkém měřítku v kontrastu s krátkými texty a v malém naopak k celostránkovým grafikám (viz kapitola 4.5. Výběr z dalších textů)

5.7. Užití typografie

V použití textu jsem nechtěla nějak moc experimentovat. Hledala jsem jeden font, který by byl v kresbě zajímavý v malém měřítku a zároveň i ve velkém detailu a který by se hodil k charakteru grafik. Rozhodla jsem se použít font – Garamond. Je to písmo řadící se mezi typ dynamické antikvy renesanční. Charakteristika kresby: rozdíl v tloušťce hlavních a spojovacích tahů je u jednotlivých typů v různém poměru, ale vždy je podstatnou součástí tvarosloví písma. Osa stínování oblých tahů je šikmá (nakloněná doleva). Serify mají výrazně prohnutý nebo klínovitý náběh. Jednostranné horní serify jsou vždy šikmé, s výrazným náběhem, šířková proporce písma je rozdílná. Tímto fontem jsem tedy vysázela veškerý text, který se v knize objevuje. Patitul, titulní list, texty a tiráž s užitím různých velikostí. Velikost textů jsem vzhledem k velikosti formátu stanovila na 18 typografických bodů, s prostrkáním mezi řádky a mezi literami tak, aby se opticky provzdušnily, ale aby stále držely tvar a nerozpadávaly se. Rozhodla jsem se využít umístování textů na vertikální středovou osu tak, aby texty byly pokaždé na ose zarovnané vždy na dolní nebo horní účaří. U některých textů jsem vzhledem k rozsahu textu a formátu pravidlo opustila a texty posunula blíže ke středu tak, aby opticky nevypadávaly ze stránky. Texty jsem umisťovala v otevřené složce napravo. Do kontrastu jsem vždy dávala vybraná

slova s akcentem na jedno slovo, které jsem zvětšila na velikost 185 typografických bodů. Tím se vytvořil kontrast mezi krátkým textem a umístěním v opačném směru, vůči textu se vytvořila dynamika. Dále jsem použila krátká slova na strany protilehlé k celostránkovým grafikám, kterým jsem dala hodnotu 40 bodů, a umístila je na střed vertikálně i horizontálně a tím získaly funkci úderného, ale jasného a čistého sdělení v kontrastu s celostránkovou grafikou.

Následně jsem vytvořila titulní list a patitul, ve kterém jsem užila název knihy „Jizvy“ a mé jméno. Patitul, též jalový titul, je ochranný list v knize, před hlavním titulem.²¹ Tvoří vstup do knihy a chrání titulní list. Písmo jsem zvolila shodného řezu s použitím menší velikosti než u listu titulního, který je naopak většího řezu s více informacemi.

V neposlední řadě jsem vytvořila tiráž, kterou tvoří dva pomyslné sloupce – vpravo samotný text tiráže a vlevo název „Jizvy“, který leží na stejném účaří jako tiráž. Poslednímu řádku odpovídá prostor, kam jsem po knihařském zpracování doplnila lehkou linku a vlastnoručně se podepsala. Název a linka tedy tvoří levý sloupec a text tiráže druhý.

5.8. Tisk poslední grafiky a předsádky

Po vytištění všech šesti tisků jsem vytvořila ještě jeden, který je umístěn na straně předešlé před tiráží. Vůči textu, který je zakončen otázkou, bylo vhodné vytvořit jako závěrečnou grafiku odlišnou od ostatních. Chtěla jsem znázornit šum nebo zrnění. Matrici jsem vytvořila způsobem obdobným – plech jsem natřela ve velké vrstvě nitrolakem a pak jej zasypala přes sítko písečkem, tím vznikla jednolitá struktura, do které jsem pak zanášela barvu. Vznikl tak černý šum, mlha.

²¹ RAMBOUSEK, Jan. *Slovník a receptář malíře - grafika*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, 1954, s. 404.

Předsádku jsem vytvořila stejným způsobem – ovšem tentokrát jsem fermež smíchala s trochou černé barvy, a tím vznikla šed', kterou jsem tak tupovala do plechu.

5.9. Maketa pro pasování na sítotisk

Poté, co jsem natiskla grafiky, vylisovala je, musel jsem je ořezat na přesnou velikost knihy s přesahy na konečný ořez po sešití. Přesně v tom samém formátu jsem si vytvořila pasovací maketu. Postupovala jsem stejným způsobem, už konečné texty jsem vlepila na přesné místo, abych při tisku přes síto dosáhla stejného místa na originálních tiscích.

5.10. Tisk textů

Následně jsem si vytvořila předlohy pro sítotisk, které jsem si nechala vyvolat na film v osvitové jednotce ve firmě CV v Plzni Doudlevcích, která jako jediná tuto činnost zde provozuje. Někdy postačí jako předlohy tisky na obyčejném kancelářském papíře, ale to jsem ovšem nechtěla riskovat, aby nedošlo k špatnému vyvolání. Na jedno síto jsme společně s MgA. Bedřichem Kocmanem umístili více textů. Postupně jsme tiskli jednotlivé texty – pokaždé jsem musela podle pasovací makety nalézt přesné umístění vysvíceného textu – podle toho jsem si vytvořila značky, podle kterých jsem nakládala tisky. Po vyištění jednoho textu se tisknoucí plocha zespondu podleplila a tím se stala netisknoucí a my mohli dále pasovat další texty. O problémech vzniklých při tisku pohovořím v kapitole 9. Slabé stránky.

5.11. Potisk plátna

Dalším tiskovým počinem byl potisk knihařského plátna. Technika hlubotisku pro potisk tohoto materiálu není příliš vhodná, techniky litografie či sítotisku

potištění textilií umožňují bez větších problémů (v závislosti na struktuře textilie). Věděla jsem, že to nepůjde snadno, ale i tak jsem si chtěla ověřit, zda tisknout z hloubky na knihařské plátno lze.

Předem jsem si rozmyslela velikost motivu a umístění na plátno. Podle toho jsem si zhotovila matici z hliníkové desky. Plánem bylo vytvořit motiv, který bude tvořit protáhlý obdélník, o velikosti $\frac{1}{4}$ rozměru výšky knihy, jehož horní okraj bude umístěný v polovině desek a jehož délka bude vycházet přes hranu a bude postupovat přes přední desku, hřbet a skončí přibližně tak, aby se na zadní desce vytvořil čtverec/obdélník. Na hliníkový plech jsem tedy vyryla kresbu a namíchaným nitrolakem vytvořila plochy.

Vyzkoušela jsem si první tiskovou zkoušku namokro z obou stran, jelikož je knihařské plátno z rubové strany naškrobené, došlo k tomu, co jsem neočekávala – plátno se po navlhčení okamžitě zvlnilo a pod tlakem v satinyrce se přilepilo na filc. Byla jsem zklamaná ze změny stavu knihařského plátna, ačkoliv tisk byl výborný, černá barva intenzivní, všechny linie a body se otiskly v takové míře, jak byly vyryté.²²

Zkusila jsem druhou variantu za sucha. Plátno v lisu sice nejevilo žádné změny, ale tisk byl nedostačující. Zkoušela jsem tuto variantu vícekrát, vždy s přidáním více tlaku s nadějí, že tisk bude intenzivnější. Bohužel i to se nejevilo jako správná varianta.

Poté následovalo dlouhé bádání JAK motiv otisknout za mokra, aby se plátno nezkroutilo. Zkoušela jsem seprat z plátna škrob, vyžehlit ho, tisk byl sice výrazný, ale plátno se ve vodě srazilo. A tím, že se smyl škrobový zátěr, by byl problém při potahování, lepidlo by prosáklo na lícovou stranu.

²² Příloha 7

Dále jsem bádala, jestli mám plátna vyprat či ne, či koupit obyčejné malířské plátno bez škrobového zátěru. Napadla mě ještě jedna varianta – zkusit první zkoušku – tisk za mokra po uschnutí vyžehlit napařovací žehličkou. Tento postup se osvědčil, takže motiv jsem natiskla na navlhčené plátno (byla nutná rychlost práce, protože čím větší byla časová prodleva, tím více se plátno zkroutilo). Nejlépe bylo plátno lehce navlhčit po celé ploše, protože se po přijmutí vody srazí (v jednom kusu plátna jsem zkusila navlhčit pouze pruh, kde bude tisk – plátno se srazilo jen v tom místě, které bylo navlhčené, doma jsem poté musela plátno znovu navlhčit na ostatních místech, aby se srazilo všude stejně, protože při potahování desek by došlo k potížím s přebytkem plátna). Po vytisknutí a zaschnutí barvy následovalo doma dlouhé napařování a žehlení, dokud plátno nebylo opět rovné.

Tisk na plátno z hloubky tedy lze, ale pokud je zatřeno škrobovým zátěrem, dochází k technickým potížím.

5.12. Vazba a knihařské zpracování

Nyní, kdy jsem měla tisky vylisované, texty natištěné sítotiskem, jsem přešla k vázání knihy. Nejprve jsem si tisky rozdělila podle motivů a podle kvality. Vytvořila jsem tři hromádky – lepší, dobré a špatné. Postupně jsem je seřadila v pořadí, které jsem měla stanovené, přilepila jsem předsádky a nechala chvíli pod dřevěnou deskou zatěžkanou kamenem „sednout“. Poté jsem si nařezala 1,5 cm široké proužky plátna na obšívání. Určila jsem si počet 4 proužků a rozměřila jsem místa jejich umístění. Následně jsem začala šít od poslední složky, režnou nití jsem proužky obšívala, až jsem se dostala k první složce.²³

²³ Příloha 7

Poté jsem proužky plátna u první složky zastříhla na 1 cm a přilepila. Knihu otočila a přes silnější papír kladívkem co nejvíce sklepala hřbet. Postupně jsem proužky povytahovala a na konci opět zastříhla a přilepila. Dále jsem celou knihu sklepala tak, aby byl hřbet rovný a kolmý a poté jsem jej naklízila.

Následoval ořez knihy, který jsem si nechala provést na elektronické řezačce u knihařky paní Musilové. Z kartonové lepenky jsem vytvořila destičky, změřila jsem tloušťku hřbetu a stanovila jsem si velikost mezerníku na 1 cm. Proužkem papíru jsem spojila hřbet a desky. Určila jsem si délku desek a zařízla je. Hrany desek jsem z vnější strany zabrousila. Následně jsem desky potahovala plátnem – v tomto případě jsem postupovala opačně (z důvodu slisování plátna v lisu a žehlení) – nejprve jsem natřela přední desku (lepidlo jsem nechala mírně zavadnout) a položila ji do předem určeného místa na plátně – otočila jsem je, a hadříkem a kostkou jsem uhlazovala a vypínala. Poté jsem postupně natřela hřbet, přilepila jej, a poté zadní desku. Polepené desky jsem otočila a zastříhla růžky a přesahující plátno přilepila. Nechala jsem desky „odpočinout“ pod dřevěnými destičkami a dále jsem vnitřní okraje začistila – zařízla a vylepila papírem se stejným vláknem jako předsádky, desky a plátno. Následovalo zavěšování a ponechání v lisu.²⁴

5.13. Etuj

Jako etuj pro uchování knihy jsem se rozhodla zhotovit jednoduché pouzdro. Rozhodla jsem se pouzdro nedávat žádnou estetickou hodnotu, proto jsem volila nevýrazné knihařské plátno. Pouzdro má tedy pouze funkci ochranou.

²⁴ Příloha 8

5.14. Grafické listy

Společně s knihou jsem měla v zadání vytvořit 12 grafických listů jako variace na ilustrace v knize. Formát jsem volila proto stejný, tedy 32x46 cm. V průběhu práce na tisku grafik pro knihu jsem si připravovala matrice na grafické listy, které jsem se rozhodla pojmout v podobném výrazovém duchu.²⁵

²⁵ Příloha 12, Příloha 13, Příloha 14

6. Technologická specifika

V této kapitole bych ráda přiblížila techniky, s kterými jsem se v průběhu práce potýkala.

Grafika jako taková je technika, kterou v širším slova smyslu rozumíme transponování vidění nebo zažitých forem do soustavy linií bodů a ploch. V užším slova smyslu se jedná o přenesení volné kresby na příslušný materiál za účelem zhotovit otisk, tedy rozmnožit dílo v určitém počtu exemplářů.²⁶ Z technického hlediska je tisk rozmnožování graficky ztvárněné kresby nebo textu přenášením tiskové barvy z tiskové formy na papír.

6.1. Tisk z hloubky

Ve své práci jsem se zabývala soutiskem z hloubky.

Tisk z hloubky je jednou z mladších tiskových technik. Podstata tisku spočívá v tom, že linie či body jsou mechanickým nebo chemickým způsobem vyhloubeny pod úroveň hladké kovové desky. Poté se do prohlubenin zatírá hlubotisková barva, jež se z ostatní plochy desky stírá. Velkým tlakem tiskového stroje je papír při tisku vmáčknut do rýh desky, odkud přejímá barvu. Hlubotisková forma bývá nejčastěji provedena z měděné, zinkové nebo hliníkové desky.²⁷

Techniky zpracování tiskových forem rozdělujeme na mechanické, tedy na různé způsoby techniky rytin a suché jehly a na chemické tj. na různé druhy leptů. Ráda bych pohovořila o technice suché jehly, kterou jsem ve svých matricích užila.

²⁶ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 11.

²⁷ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 65.

6.1.1. Suchá jehla

Technika suché jehly je vlastně obdoba lineární rytiny, ale na rozdíl od ní není prováděna rydlou, nýbrž ocelovou jehlou. Kresba je vytvořena obdobně jako tužkou, v závislosti na přitlaku na kreslicí materiál. Po obou stranách vrypu se současně vytlačuje kov v podobě tzv. grátku. Barva se v těchto místech většinou zadržuje, takže při otisku v hustých spletech čar vytváří spojitě závoje barvy i na úrovni povrchové desky. Vyrytá kresby vychází při tisku měkce bez ostrého ohraničení. Důležité je poznamenat, že grátek se při zatírání barvy a vysokém tlaku tisku se rychle snižuje, takže otisky ztrácejí na sytosti. Tímto je omezen náklad suché jehly.²⁸

6.1.2. Zvláštní tiskové metody z hloubky

Další technika, kterou jsem použila, by se dala zařadit do kapitoly – Zvláštní tiskové metody z hloubky. Tato technika se provádí nanášením (případně asambláží) určitého materiálů na povrch desky. Barva se nanáší do hloubky povrchu materiálu a z povrchu se vytírá. Nejčastějším prostředkem k vytvoření patřičného nánosu bývá rychleschnoucí nitrocelulósový lak, který rychle zasychá a dají se do něj vlepovat další předměty, např. písek. Charakteristický vzhled takových otisků dal vzniknout i termínu strukturální grafika.²⁹

6.4. Soutisk

Kombinací těchto postupů jsem dospěla k finální podobě matric pro barevný soutisk. Může být proveden z jedné desky – zatíráním barev do různých partií kresby, nebo z několika desek, kdy je každá deska určená pro jiný barevný tón. V tomto případě musí být desky ve svěráku zbroušené na stejný formát,

²⁸ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 80-82.

²⁹ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 133.

aby došlo k co nejpřesnějšímu soutuisku. Ke ztvárnění barevné kresby můžeme použít veškeré techniky či jejich kombinaci. Barevnou harmonii vytváříme buď přímým působením tiskových barev namíchaných na barevníku, nebo s využitím abstrakčního míšení lazurních barev tištěných přes sebe.³⁰

Soutisk těchto matric je prováděn několika způsoby, ale nejvíce se ověřil tento způsob. Na desku tiskového stroje vyznačíme přesné místo pro vkládání matric. Přiložíme vlhký tiskový papír a plst a projedeme pod tlakem v lisu. Válcem otáčíme pouze tak dlouho, než deska projede na druhou stranu, konce papíru a plsti musí zůstat pod tlakem. Plst a papír zdvihneme a vytištěnou desku vyměníme za další, vybarvenou jiným tónem a umístíme ji na stejné místo a papír s plstí spustíme a vše protáhneme na opačnou stranu lisu. Po vytištění popojedeme s deskou tak daleko, abychom mohli sejmut hotový otisk.³¹

6.2. Sítotisk

Další technikou, s kterou jsem se v průběhu práce potýkala, je sítotisk.

Sítotisk je nejmladší tisková technika, jež je hojně rozšířená do různých odvětví průmyslové praxe, propagace a umělecké grafiky. Je to metoda rozmnožování kresby či grafických elementů pomocí šablony. Tiskovou formu zde představuje šablona zpracovávaná různými způsoby, která je nesena velmi jemnou síťovinou z textilního, kovového nebo syntetického vlákna upevněném na dřevěném nebo kovovém rámu. Princip tisku spočívá v protlačování vazké barvy pomocí tříče skrz propustná místa šablony.³²

³⁰ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 129-130.

³¹ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 131.

³² KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 181.

6.2.1. Serigrafie

V oblasti umělecké tvorby se tato technika ujala v užším termínu serigrafie. Pod tímto pojmem rozumíme techniku rozmnožování původních grafických děl, při níž autor zhotovuje tiskovou formu sám, aniž by použil fotomechanického způsobu kopírování předlohy. Při práci na šablonách používá různých specifických postupů a výtvarného účinku dociluje tím, že používá matné krycí barvy, či je kombinuje s lesklými či transparentními.³³

6.2.2. Fotoserigrafie

V mé práci jsem užila techniku tzv. fotoserigrafie. V tomto případě se jedná o vytváření vlastní kresby (vysázeného textu) mimo tiskovou formu na některém prosvítavém materiálu; na síťovinu je pak grafik přenáší pomocí citlivé vrstvy. Kresba je provedena na pauzovacím papíře či na odmaštěném filmu č. astralonu. Tímto jsme získali průsvitku, kterou kopírujeme obdobně jako fotografický diapozitiv na citlivou vrstvu, předem nanesenou na síťovinu.³⁴

Kopírování fotografického negativu nebo kresby provádíme tak, že průsvitku přiložíme na citlivou vrstvu síťoviny a osvítíme buď přímým slunečním světlem nebo některým typem obloukové lampy, rtuťové výbojky či speciální žárovky. Doba osvitu je závislá na druhu světelného zdroje na jeho odstupu a propustnosti předlohy či na citlivosti vrstvy.

Poté následuje vyvolávání. Po ukončení osvitu ponoříme síťový rám do vody a postupně vymýváme neosvícenou vrstvu, která se odmočí a vyplaví.³⁵

³³ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 182.

³⁴ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 189.

³⁵ KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981, s. 189.

7. Popis díla

Nejdříve se zaměřím na technické údaje o knize „Jizvy“, kterou jsem vytvořila.³⁶ Obsahuje kromě předsádek 10 přehnutých listů (čili 40 nečíslovaných stran), které jsou k sobě jako složky sešity. Najdeme v ní včetně patitulu a titulu tiráž a sedm autorských grafických tisků. Konečné rozměry knihy jsou 455x320 mm.

Knihla ilustruje mé vlastní autorské texty. Začnu-li od prvního dvoulistu, na lícové straně grafického papíru je natištěn patitul, na vnitřní rubové strany titul. Po otočení se dostávám k vakátu, na který navazuje na pravé straně krátký, vysázený text *hledám ráj*. Na straně následující uvnitř dvoulistu se nachází slova *musí existovat*, na protilehlé straně se nachází text *Tma a nic víc – nemířím ke hvězdám – nehýbu se – přesto blikám – lampy už nesvíí – prosedím hodiny – hvězdy se ztrácejí – poháry jsou přeplněny – nelze vybuchnout – nelze pohnout tělem prohnílym*.

Tento text jistým způsobem komunikuje s *musí existovat*. Hovoří o ideálech, které se vytrácí a lidské neschopnosti si za nimi stát.

Dále následuje slovní spojení - *mihotám se*. Naproti na pravé straně se nachází první grafika, která je tvořená z různých tvarů linií a bodů různých proporcí. Dalo by se říct, že tato grafika odkazuje na složitosti světa a různorodosti a nesrovnalosti v něm.

Po otočení grafické části se nachází *kilometry nachodím* (které vlastně reaguje na předešlé *hledám ráj, musí existovat, mihotám se*), toto slovní spojení sousedí s textem *Hladina moře je daleko – v noci půjdu k tomu břehu – nejsem náměsíčná – sekyra zaseknutá v kůlu – půlí moje představy – těžko s ní pohnout – když odvážu loď, co bude dál?* – tento text vypráví o cestě životem, o krocích,

³⁶ Příloha 8

jenž každý člověk musí podstoupit, aby udělal správné rozhodnutí, ale nikde není známo, co je správně.

Dále následuje krátké - *zamrzli jsem v kusu ledu* (které opět navazuje na předešlé), těmito slovy a vlastně i protilehlou grafikou je myšlena neustálá lidská neschopnost, opakování chyb, v obraze je velká plocha žluté, přes kterou jde symbol kruhu a kříže.³⁷

Na další straně následuje velké - *je třeba zpomalit* - v kontrastu s textem *Neběhám tak rychle – nemůžu držet krok – zakopávám v davu – pak pluji proti proudu – otáčím se zpátky – táhnou mě s sebou - chci prudce sešlápnout brzdu –* tyto dva texty, krátký a dlouhý jsou opět ve vzájemném vztahu. Tento text je o urychlenosti světa, který se nás snaží svou vyspělostí předběhnout. Udává tempo, které nemůžu ovlivnit.

Po otočení nacházíme slovní spojení *zahojit rány*, vedle kterých se nachází grafická část, která symbolizuje tvar zašité hluboké jizvy.³⁸

Následující strana je opět textová – nacházíme zde - *střepy se rozsypaly* a text - *Tam někde v tom lese jsou skály – nebezpečné jak břitva – tak jako ty maličkosti každodenního života – věřím, že v tom lese je nejlépe – tak nešlápni vedle –* tento text je o dobrých a špatných rozhodnutích, které musí člověk udělat.

Na následující straně se nachází *raději nic než vše* – naproti není již grafická část, ale zopakovala jsem jako ozvěnu, která se vrací v podobě - *raději nic*.

Dále se dočítáme, že *vše je pomíjivé* a že *Každý řád má svůj chaos – hledám klid a nacházím chaos – nebud' sentimentální – reálné se stalo snem – skutečnost neexistuje – chceme přece prokopnout tu zeď – naplnit touhy – najít někde kousek té mozaiky* – tyto texty opět společně komunikují. Vše je pomíjivé, nemá cenu se

³⁷ Příloha 9

³⁸ Příloha 10

nad tím pozastavovat, protože je to v dnešní době zbytečné, nad čímkoliv přemýšlet, plánovat, protože každou chvíli se okamžik může změnit.

Poté následuje *není síly, není vůle*, které sousedí s obrazovou částí. Na další straně se objevuje *proniknout do nitra s textem Ukradnu kousek sebe a dám ti ho – ukradnu kousek a dám ho jemu – díry se zvětšují a prohlubují – zalepit – zamazat – natřít – sápu se po nějakém kousku, co mi schází – nikdy přesně nezapadne – všude jsou jen malé díry – nemusí být vidět – zvětšete si mě pod mikroskopem – pak zakapejte voskem* – tato slova mi vychází z duše. Vždy jsem chtěla být nápomocnou, pomáhat. Ale někdy mi přijde, že ostatním lidem dávám tolik, ale oni mi to nikdy celou mírou neoplatí. Poté zůstávají jizvy, které se snažím zakrývat.

Po otočení se dočítáme – *nitě někdo zpřetrhal* – a naproti vidíme grafiku s ostrými tvary, které se různě protínají.

Poté následuje dvoustrana s texty *něco je ve vzduchu* - je jakousi nadějí, která ovšem umře v následujícím textu - *Zlehka a jasně – jako list se nechám unášet – někam mě odnese – budu ležet na silnici – v dešti zmoknu – na slunci se usuším – a pak mě pošlapou*

Dále následuje *boj na život a na smrt*, naproti v grafické části je jakýsi pohled na hřbitov – pohled někde, kde je jeden kříž.³⁹

Poté se dostáváme do závěru – padá poslední otázka *kde najít vykoupení*, oproti textu *Nebylo vzdechu ani slechu – život zmizel z čista jasna – rychle sfouknout svíčky – sbalit kufry – zavázat tkaničky - nastoupit do jedoucího vlaku – ujet všemu stresu – nebude po nás vzdechu ani slechu* – tento text jasně vypráví o tom, že až všechno skončí, si na nás nikdo ani nevzpomene.

³⁹ Příloha 10

Závěrečným slovem je pouhé *kde*, které je ozvěnou *kde najít vykoupení*. Vnesla jsem otázku, na kterou není již psaná odpověď. Odpověď se lze dovědět v následující grafice – kterou se stal jen jednoduchý šum, temná mlha. Tím chci říci, že si každý člověk musí najít odpověď sám.⁴⁰

Poté se dostáváme k závěrečné tiráži, v které uvádím: *Jizvy. Pod vedením Doc. Ak. mal. Mikoláše Axmanna na Ústavu umění a designu výtvarně zpracovala vlastní texty technikou hlubotisku a serigrafie jako svou diplomovou práci Martina Trhlíková. Svázala a v nákladu 3 kusů vydala v Plzni roku 2012.*

Jako každá kniha má i ta má svého adresáta. Když jsem celou koncepci knihy začala vymýšlet, došlo mi, že bude určená pouze úzkému okruhu lidí. Někteří v ní uvidí jen pár nesmyslných textů, rychle prolistují, mávnou rukou a půjdou dál. Někteří si možná prohlídnou obrazovou přílohu a někteří se možná aspoň trochu zamyslí. Někteří nahlédnou do mého prostoru naplno a možná v ní budou číst to, co z ní čtu já. Kniha svou formou získala význam intimity a uzavřenosti a tím se textová i obrazová část stala osobnější. Má osobní výpověď je uzavřena mezi dvě desky – vypíšu se ze svých splínů, vykreslím se. Kniha je jako poselství určena lidem, kteří věří, že tento svět má ještě naději na vykoupení. A stejně jako já se stále ptají KDE ho nalézt.

Dále součástí práce je 12 grafických listů, formátu 70x56cm. Grafický list je často se svou intimitou přibit na zeď do průvanu, bez obranného aparátu desek a obalu. To má vliv i na bílý – nezasažený prostor kolem obrazu, který v knize neschází. Na rozdíl od knihy se volné listy mohou rozeběhnout bez textu do světa a svobodně bloudit. Bylo nasnadě vytvořit takové motivy, které budou mluvit samy svým vlastním jazykem, vlastně jsem chtěla nechat na divákovi, co si bude

⁴⁰ Příloha 11

myslet. Uchvátila mě jednoduchost a prostota tvarů, motivy jsou variací na grafiky v knize - tvarovou redukcí či naopak se vyznačují mnohoznačností.⁴¹

⁴¹ Příloha 12, Příloha 13, Příloha 14

8. Přínos pro daný obor

Má kniha „Jizvy“ by se dala považovat za současnou autorskou knihu na pomezí bibliofilie. V nynější době se knižní tvorba dostává více do popředí a je na ní kladen důraz v přehlídkách a soutěžích současné grafiky. To dokládá například celostátní každoroční soutěžní výstavu Grafika roku (pro volnou grafiku), která byla založena v roce 1994 a je pořádána každoročně, do které byla kategorie Autorská kniha zařazena o čtyři roky později. Za tu dobu, díky Inter-kontakt Grafik, občanskému sdružení, který provozuje vydávání moderního revue Grapheion o současné grafické tvorbě, máme nyní možnost se s tvorbou českých výtvarníků setkávat i prostřednictvím internetového časopisu. Od roku 2008, kdy jsem i já sama získala čestné uznání na této výstavě, jej pravidelně čtu, inspiroji se a ohlížím se za současnými díly. Za dobu, kdy byla do této soutěže zahrnuta autorská kniha, uběhlo už několik let a od jedné z prvních oceněných knih jmenovala bych knihu Lenky Vilhelmové Vně Lebky oceněnou roku 2000 – knihu vytvořenou kombinovanou technikou, dále například z roku 2004 Natálie Pěrkové Vzpomínky na sníh, knihou vytvořenou perforováním ručního papíru, po poslední dva oceněné Sylvie Currin Kořánkové Nemám tě mít rád, mám tě prodat (2010) za použití technik autorského ofsetu a linorytu, oceněného Martin Raudenského a jeho autorskou knihu Darmo mluvit (2011), vytvořenou technikami serigrafie a ofsetu.⁴² Na těchto ukázkách je vidět současný posun od bibliofilie k autorské knize – text se stává druhořadým, nebo je součástí obrazu, obrazová stránka převažuje a více se využívá ofsetového tisku s použitím grafických technik.

Další soutěží, která se specializuje výhradně na autorské knihy, je Nejkrásnější česká kniha, pořádaná Památníkem národního písemnictví.

⁴² Příloha 15

Tato soutěž se zaměřuje na knihu, mimo jiné na běžnou produkci krásné knihy. Oceňují se knihy odborné a vědecké literatury, literatury pro mládež a děti, krásné literatury, výstavní katalogy. Mimo jiné také se oceňují práce studentů výtvarných a polygrafických škol. Tato soutěž už není omezená požíváním klasických grafických technik, ale oceňuje se originalita provedení bez jakéhokoliv omezení.

Třetí soutěží na poli Krásné knihy je Fenomén kniha, kterou pořádá katedra výtvarné výchovy pedagogické MU v Brně od roku 2001, zaměřuje se výhradně na studentské práce. Tematicky tato realizace přináší rozpětí od knižní typografie a ilustrace až po objektovou tvorbu či materiálové realizace⁴³.

Ovšem produkce krásných knih není jen záležitostí soutěžních přehlídek, nelze totiž opomenout Nakladatelství a galerii Aulos, která vydává bibliofilské tisky a grafické listy v širokém spektru naší i světové literatury a české knižní a výtvarné kultury. Kromě náročného výběru výtvarných umělců a spisovatelů je značná pozornost věnována typografické koncepci edice. Pro Aulos je určující vysoká umělecká úroveň a současný pohled na svět krásné knihy. Knihupectví a galerie Aulos se nachází v historickém centru Prahy na Starém Městě v domě U Zlatého půlkola, kde vydával první svazky České expedice proslulý vydavatel Matěj Václav Kramerius.⁴⁴ Aulos v současné době nabízí několik titulů od předních českých výtvarníků. Já jsem bohužel ještě neměla tu možnost osobně Aulos navštívit, takže jsem se s nimi mohla seznámit pouze prostřednictvím internetových stránek. Vedle klasických bibliofilů mě velice zaujaly knihy Zdeňka Sýkory, který do klasického titulu jako např. Máchův Máj vložil svůj osobitý styl linií a barev. Mě osobně asi nejvíce zaujala jeho kniha

⁴³ Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/warts/FenKnih/2001_2002/3d.html

⁴⁴ Aulos [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.aulos.cz/home.php>

Stephen Hawking a Roger Penrose : Povaha prostoru a času, která je vytvořena technikou serigrafie. ⁴⁵Společně s těmito má Aulos v zastoupení 40 titulů, pod kterými jsou podepsáni výtvarníci jako např. Ivana Lomová, Jaroslav Róna, Adriena Šimotová, Petr Nikl, Květa Pacovská či Jiří Šalamoun.

Když tak popřemýšlím nad souvislostí všech výše uvedených jmen, počínaje mladými autory, konče známými výtvarníky, přemýšlím, jaký přínos já do knižní tvorby přináším. Myslím, že vlastně to, že jsem vytvořila knihu – bibliofilii, do které jsem vnesla osobní pohled na svět. Skrze médium knihy jsem přinesla současnou a moderní výpověď. A právě to dělá mou knihu Autorskou. V obrazové části ukazuji jednoduchými prostředky, že se dá vytvořit výrazově bohaté dílo a emociálně nabitě.

⁴⁵ Příloha 15

9. Slabé stránky

Nemyslím si, že by moje diplomová práce měla nějaké výrazné slabé stránky. Za zmínku ale určitě stojí technické problémy, se kterými jsem se v průběhu práce potýkala. Jedním s prvních problémů, se kterými jsem nepočítala, bylo vypnutí papíru po navlhčení. Papír, na který jsem tiskla, se po vláknu zvětšil o 1 cm. Poté, co jsem na něj natiskla motiv a nechala jej usušit (následně znovu namočila a zalisovala), se papír opět smrštil na svou původní velikost před navlhčením. Tím pádem výsledný tisk se také zmenšil o tu samou hodnotu a tím se zmenšil formát knihy. Dále se vyskytly problémy při tisku na plátno, které jsem již zmiňovala.

Další slabou stránkou je tisk sítotiskem. Ačkoliv jsem měla předlohy vysvícené na filmu (snad nejdokonalejší způsob přenesení předlohy na síto), při tisku vznikaly problémy. Barva se rozpíjela – zkoušeli jsme společně s MgA. Bedřichem Kocmanem svítit na síto s jemnější síťovinou, tisknout na různé druhy papírů, měnit barvu a stále byl tisk nedostačující. Na druhou stranu to neshledávám jako špatné, z práce je cítit otisk osobnosti a to je na tom to pozitivní.

10. Silné stránky

Přes všechny technické potíže si myslím, že jsem udělala za těchto pár měsíců kus práce. Když si jen spočítám, kolik práce dalo vytvořit těchto 18 tisků, hodiny nepočítaje. Začnu-li od řezání a broušení plechů, dostanu se k číslu 54. To samé číslo znamená počet vytvořených motivů. Po knihu jsem vytvořila 6 tisků, v nákladu tří kusů, 12 grafických listů v nákladu dvou, tím se dostávám jednoduchou matematikou k 126 vytřených plechů. Ač se mi teď ty čísla zdají nemožné, opravdu je tomu tak. Ale dost matematiky, od toho tu prostor posledních řádků není.

Já sama ze sebe, když držím v ruce knihu „Jizvy“, považuji za vydařené grafické ilustrace druhou, třetí a poslední. Oceňuji na nich především tu jednoznačnost a prostotu, jednoduché tvary, které mluví samy za sebe, netřeba dalšího komentáře.

Teď, když se zpětně dívám na dílo, které jsem vytvořila, vidím knihu, do které jsem vložila část sebe. Cítím, že tohle jo ono, tímhle směrem musím směřovat, tohle je to, co chci dělat! Na druhou stranu mě mrzí, že to tímhle končí, že vytvořím nádhernou autorskou knihu a soubor grafických listů ve skvělé grafické dílně pod tím nejlepším vedením pana Doc. Ak. mal. Mikoláše Axmanna a bratrů Kocmanů. Ačkoliv už vím, kam chci ve své tvorbě směřovat, tvořit grafiku, protože je to nádherná technika, která předčí veškeré současné digitální tiskové techniky, a věřím tomu, že v příštím století (pokud nějaké bude) bude stále oceňována. Ačkoliv se chýlím ke konci, musím věřit, že nadále setrvám v tom, co mě v posledních měsících naplňovalo a najdu nějaké prostředky, abych v tom nadále mohla pokračovat. Myslím, že nejdůležitější je jen v to věřit a chtít to naplno z celého srdce.

Jednou se mě někdo ptal. „A v co věříš ty?“ já odpověděla „Věřím v to, že nebe je modré, že existuje láska, a v naději a že existují princové na bílém koni, věřím, že nejsme ve vesmíru sami, věřím v to, že duch nevznikl s člověkem ani s ním nezemře, věřím ve smysl začátků a konců, a věřím v sebe sama.“ Každý člověk má své sny a ideály, které nelze nikomu brát ani vyvracet. Chceš-li být kominíkem, tak jím buď, hlavně když to naplní smysl tvého života. Přinášení štěstí sobě samé je nejdůležitější, co můžu chtít. Maličkosti. Kousíčky. Střípky. Nacházíme je, bereme si je, nebo si je také kupujeme. Takže teď vím, že chci dělat grafiku a mohu tento cíl připojit k tomu, v co věřím, protože dělat to, co nás naplňuje je smyslem života.

11. Seznam použitých zdrojů

a) knižní a periodická literatura

PAVLÁT, Leo. *Tajemství knihy*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1988.

RUHRBERG, Karl, Manfred SCHNECKENBURGER, Christiane FRICKEOVÁ a Klaus HONNEF. *Umění 20. století: Malířství - Skulptury a objekty - Nová média - Fotografie*. Kolín nad Rýnem: Tashen, 2004.

RAMBOUSEK, Jan. *Slovník a receptář malíře - grafika*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, 1954.

KREJČA, Aleš. *Techniky grafického umění*. Praha: Artia, 1981.

b) internetové zdroje

Wikipedie: otevřená encyklopedie[online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bibliofilie>

Artmuseum. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=515

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/warts/FenKnih/2001_2002/3d.html

Aulos [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.aulos.cz/home.php>

12. Anglické resumé

For my Diploma Thesis I have chosen the Author's Book topic. I was dealing with the creation of the classic book which illustrates my own texts. Besides the endpapers it contains 10 bended sheets of paper (it means 40 unnumbered pages) which are sewn together. In the book we can find the title page, the imprint and seven author graphic prints. The final size of the book is 455x320cm.

The theoretical part includes essay on the topic "Speedy world" which describes human evolution and development from its beginning up to the present. At the moment we are at the beginning of the new period, period of media which came inevitably, but the question is, if it is really the new beginning or the world goes quickly into its end. These thoughts, negation of the world and the resistance bring about the existential questions of human being which are reflected in my own short texts. The texts came of the free associations of words. Basically, they are some kind of the notice of my attitude to this world. According to this fact, the book is named "Scars".

The book illustrations are created by the graphical deep-printing technique. The print is composed of three colours – yellow, red and black. The motives are abstract, consist of points, lines and surfaces. The templates for the matrices creation became feelings which came out of the texts and clear definitions which I have cleared to myself. I want to create clear and strike sorrow, I want to create scratches that never heal up, I want to create the fogs that never melt down, I want to create "Scars".

The book is printed on 300g/m³ graphic paper, the texts are printed by serigraph technique. The book was tied up by myself personally.

The work includes the set of 12 free graphic sheets which are the variation of the book illustrations.

13. Seznam obrazových příloh

Příloha 1

Vlastní tvorba: *Nebezpečná příroda*, 2010. *Plíží se večery, plíží se teskna*, 2012.

- ukázky z vlastních zdrojů

Příloha 2

Vlastní tvorba: *Stíny duše*, 2012 - ukázky z vlastních zdrojů

Příloha 3

Inspirační zdroje:

Edvard Munch: *Smrtelná postel*. Ernst Ludwig Kirschner: *Autoportrét s modelkou*.

Emil Nolde: *Ukřižování*. Hans Hartung: *L 73*. Wols: *Composition Jaune*.

Antonio Tàpies: *Forms I vernis*, 1986.

- ukázky převzaty z <http://www.all-art.org>

Příloha 4

Přípravné akvarelové skici - fotografie z vlastních zdrojů

Příloha 5

První a druhé tiskové zkoušky - fotografie z vlastních zdrojů

Příloha 6

Průběh tisku - fotografie z vlastních zdrojů

Příloha 7

Potisk plátna, sešívání knihy - *fotografie z vlastních zdrojů*

Příloha 8

Autorská kniha „Jizvy“ - *fotografie z vlastních zdrojů*

Příloha 9

Autorská kniha „Jizvy“ - *fotografie z vlastních zdrojů*

Příloha 10

Autorská kniha „Jizvy“ - *fotografie z vlastních zdrojů*

Příloha 11

Autorská kniha „Jizvy“ - *fotografie z vlastních zdrojů*

Příloha 12

Volné grafické listy - *fotografie z vlastních zdrojů*

Příloha 13

Volné grafické listy - *fotografie z vlastních zdrojů*

Příloha 14

Volné grafické listy - *fotografie z vlastních zdrojů*

Příloha 15

Lenka Vilhelmová: *Vně Lebky*, 2000. Natálie Pěrková: *Vzpomínky na sních*, 2004.

Sylvie Currin Kořánková: *Nemám tě mít rád, mám tě prodat*, 2010.

Martin Raudenský: *Darmo mluvit*, 201.

- fotografie převzaty z <http://www.grapheion.cz>

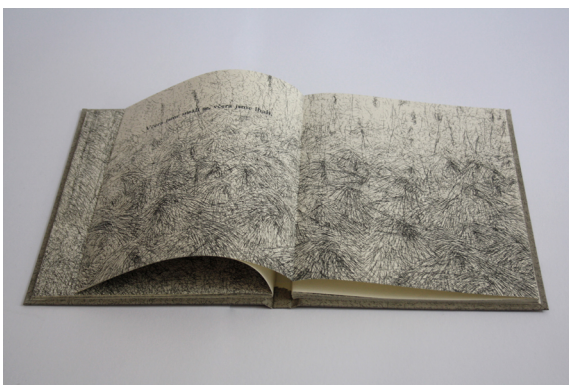
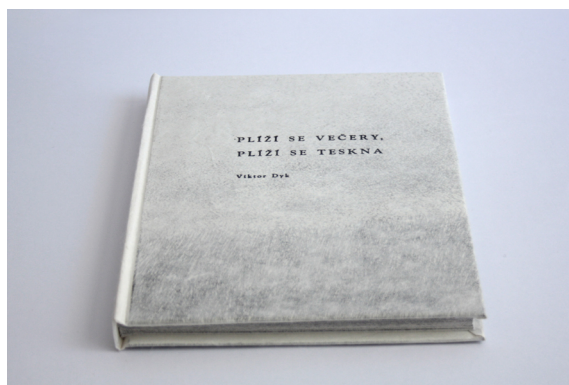
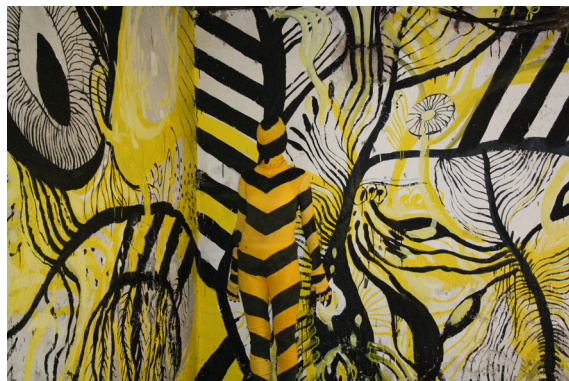
Pavel Sukdolák: *Hermann Hesse – Siddhártha*.

Zdeněk Sýkora: *Karel Hynek Mácha- Máj*.

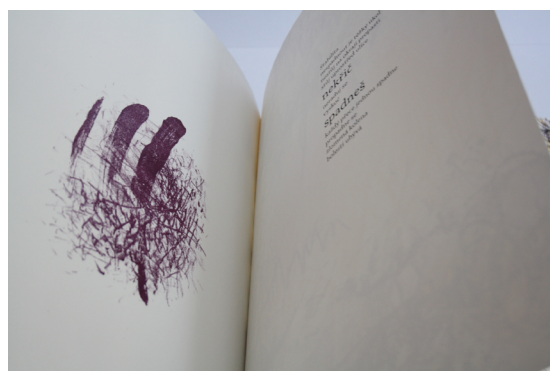
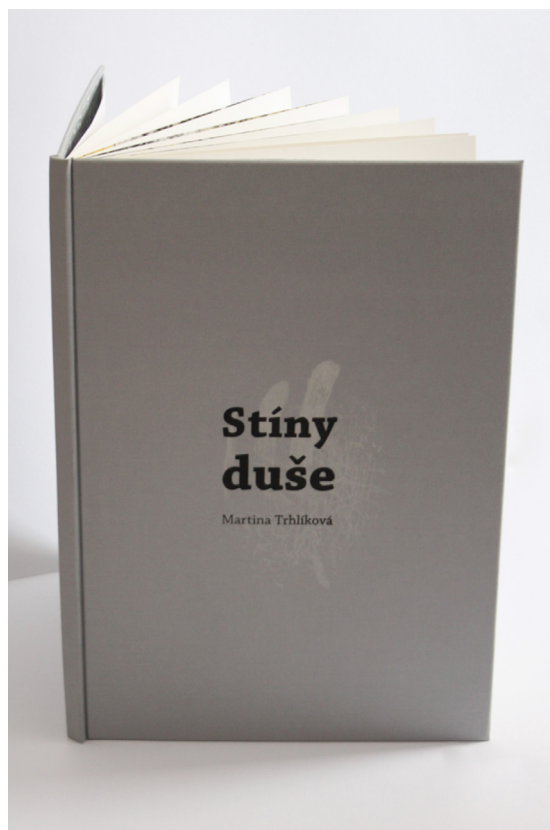
Zdeněk Sýkora: *Stephen Hawking a Roger Penrose - Povaha prostoru a času*.

- fotografie převzaty z <http://www.aulos.cz>

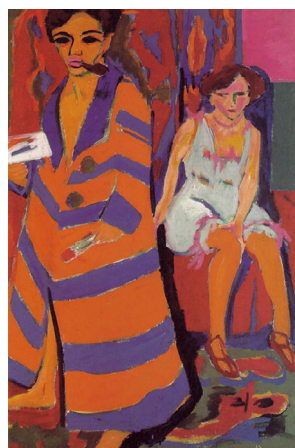
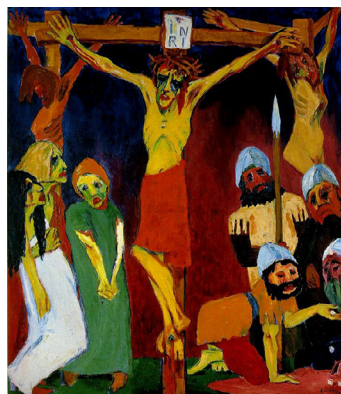
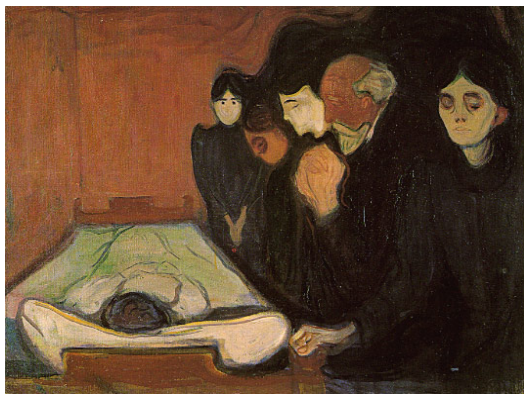
Příloha 1

Příloha 2

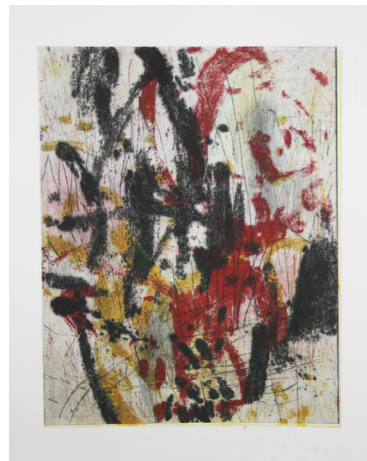
Příloha 3

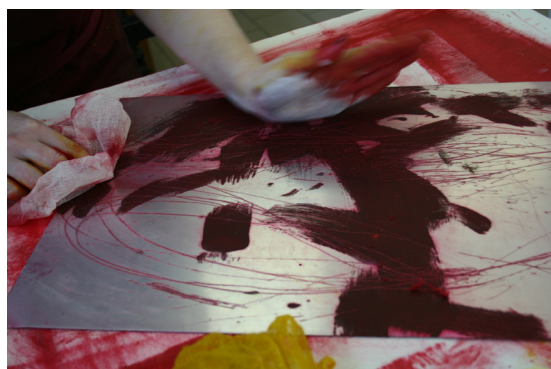
Příloha 4

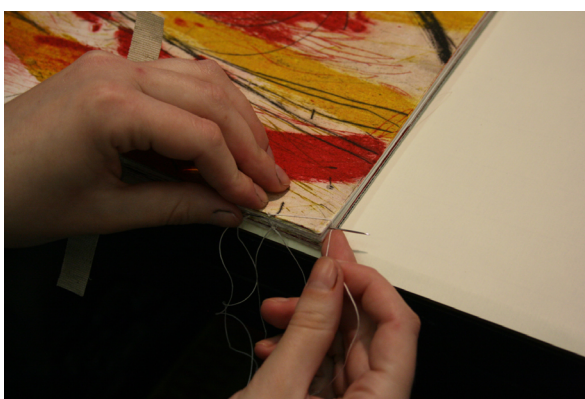
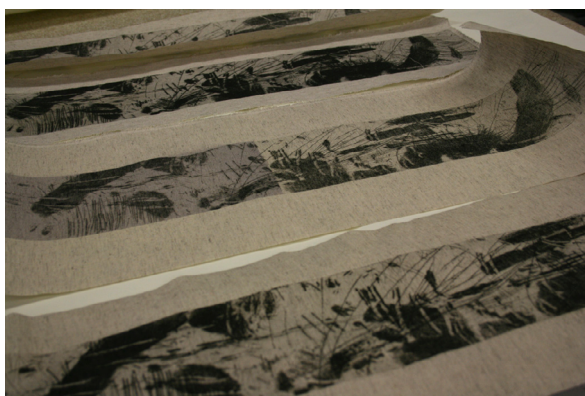
Příloha 5

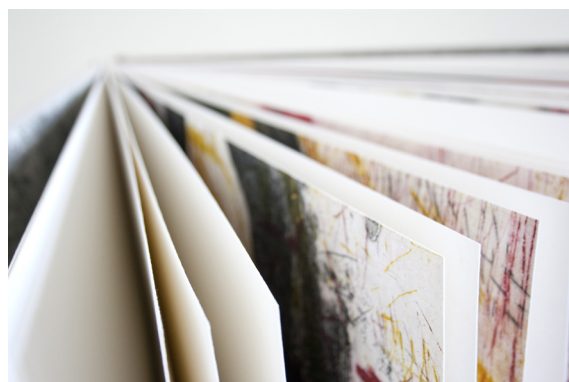
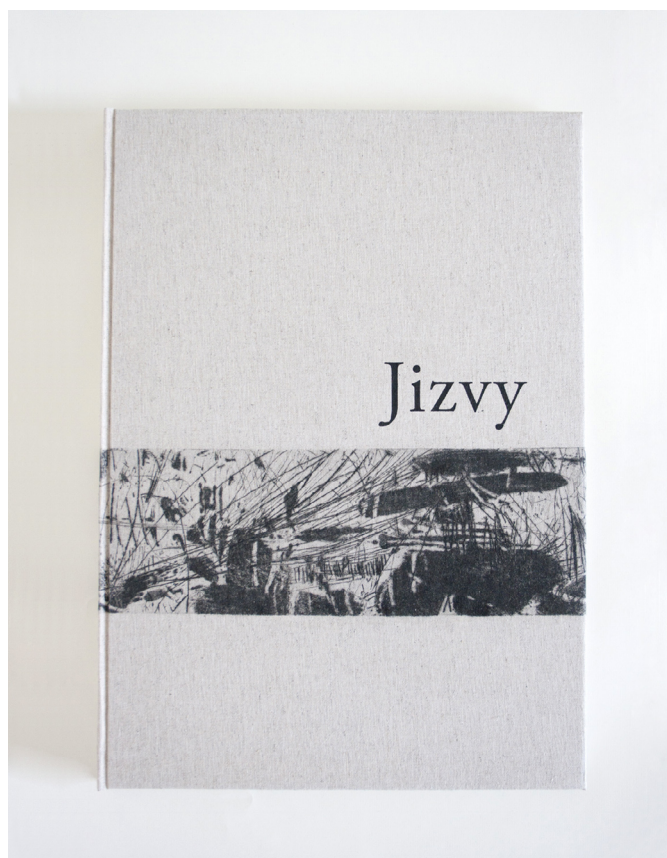
Příloha 6

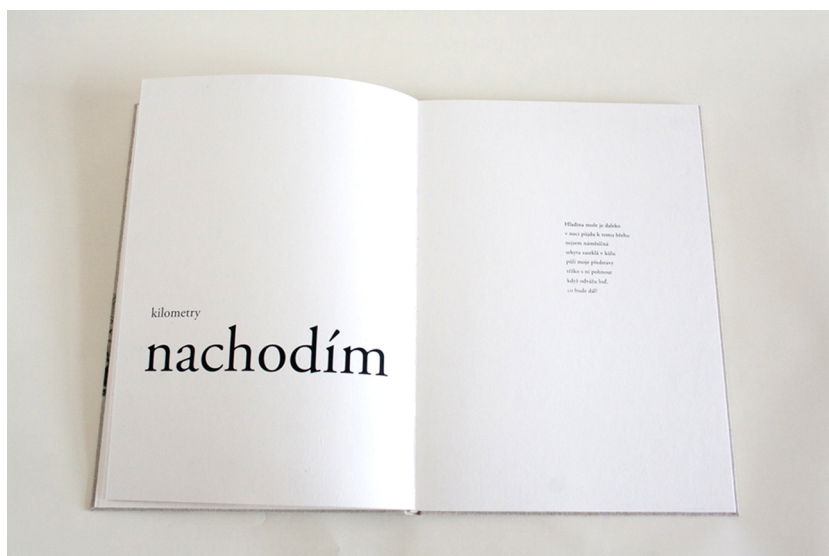
Příloha 7

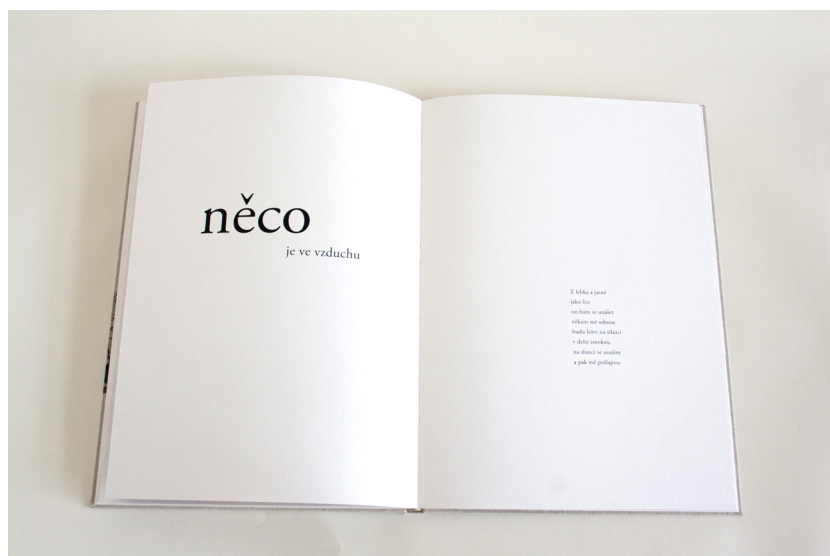
Příloha 8

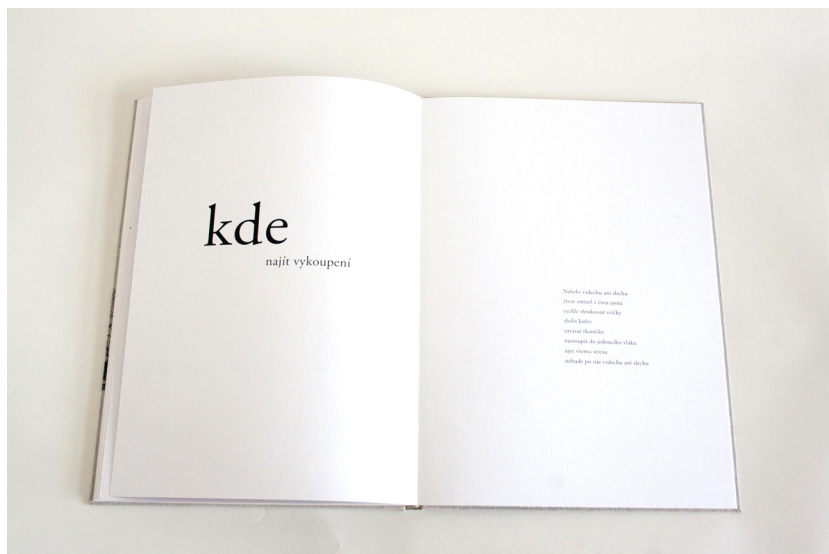
Příloha 9

Příloha 10

Příloha 11

Příloha 12

Příloha 13

Příloha 14

Příloha 15

